

Broerstraat 5

In dit nummer:

Kinderen de dupe in vreemdelingenrecht

Jong bedrijf ordent sociale media

Kosmisch web in beeld

Landschapsbiografie Drentsche Aa

Muziek bij het hardlopen

Bert Meijer stapte uit NWO-bestuur
uit liefde voor de wetenschap

Verder denken over gedrag in teams

Wordt uw gedrag beïnvloed door de dynamiek van het team? Roept uw collega irritaties bij u op? Floereert uw eigen leiderschap door de kracht van het geheel? Kom dan naar de **15^e Masters of Management op donderdag 11 juni**. Of neem uw hele team mee!

Onder de noemer 'gedrag in teams' bieden wij u een programma vol diepgang. Maar dan wel met een luchtige toets en de slag naar uw eigen praktijk. Want daar, op de werkvloer, willen wij u raken en inspireren.

Programma:

- Tijdstip: 13.30 – 18.30
- Locatie: Midden Nederland
- 'Het team als bron voor leiderschap'
- 'Oerdriften op de werkvloer'
- Uw teamscan als rode draad!

Met onder meer bijdragen van **prof. dr. Bram Buunk**.

AOG school of
management
amersfoort / groningen

Nieuwsgierig? Bekijk dan het volledige programma op:
www.aog.nl en meld u meteen aan!

Door u te laten kijken door een verscheidenheid aan academische brillen leert u verder te denken. Dat doen we met masterprogramma's en leergangen in bedrijfskunde, general management, HRM, talentontwikkeling, marketing en maatwerk. AOG School of Management is verbonden aan de

rijksuniversiteit
groningen

MOM masters of
management

11 juni: **MASTERS OF MANAGEMENT**
www.aog.nl
Hét evenement van het jaar #mom15

- > 4 **Raswetenschapper in tweespalt**
Veelgeprezen chemicus Bert Meijer ziet donkere wolken aan komen drijven boven het academische landschap
- > 6 **Sterken stelt**
- > 7 **Alumnus in het buitenland: Dubai**
- > 8 **Het kind en ons recht**
Kinderbelangen worden in het migratierecht verwaarloosd, constateert Margrite Kalverboer
- > 10 **Alumnus schrijft boek**
- > 11 **Ain Wondre Stad: Iens Boswijk**
- > 12 **Orde in de sociale-mediabrij**
Hip internetbedrijf baseert succes op kunstmatige-intelligentietechnologie
- > 14 **Alumnus schrijft verhaal**
- > 15 **'Mijn boekhandel mocht niet verdwijnen'**
Alumnus Duits en compagnon ontfermden zich over boekwinkel Godert Walter
- > 16 **Speuren naar het kosmische web**
Karina Caputi mag ongebruikelijk lang 'kijken' door de Spitzer ruimtetelescoop
- > 18 **Een oeroud levensverhaal**
Landschapsbiografie van de Drentsche Aa bekroont 50 jaar ontwikkeling van een uniek nationaal landschap
- > 20 **Een diamant zonder wroeging**
Edward Asscher probeert zijn sector te zuiveren van bloeddiamanten
- > 22 **Rennen op muziek**
Waarom muziek helpt bij het hardlopen
- > 24 **Fototentoonstelling Centre for East Asian Studies Groningen**
- > 25 **Column Tienke Koning**
- > 26 **Fondsenwerving**
- > 27 **Alumni Actief**
- > 28 **Life Long Learning**
- > 30 **Oraties, Portretten en Colofon**
- > 32 **Alumni Achteraf: godgeleerdheid en godsdienstwetenschap**

Foto voorkant Bert Meijer, alumnus scheikunde en hoogleraar in Eindhoven

FOTO > STIJNTJE DE OLDE

Over vrijheid raken we nooit uitgepraat. Sinds de studentenopstand in Amsterdam is academische vrijheid het gesprek van de dag geworden. Onze rector vraagt zich in dit lentenummer af of de overheid de vrijheid van onze wetenschappers niet teveel beknot. De vraag om meer samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke relevantie zou wetenschappelijke productiviteit juist kunnen beperken.

Alumnus organische chemie Bert Meijer kwam tot een vergelijkbare conclusie en stapte uit protest uit het NWO-bestuur. Hij had de kloof zien groeien tussen enerzijds de bestuurders en anderzijds de studenten en onderzoekers. De focus op onmiddellijke maatschappelijke relevantie knevelt onderzoekers, vindt de hoogleraar: 'Ik vind het een zwaktebod als de wetenschap de straat op moet om de mensen te vragen wat voor hen belangrijk is, of dat we dat aan de industrie moeten vragen.' Liever richt hij zich op de wetenschappelijke vraag: 'hoe is een levend systeem ontstaan? Hoe is het mogelijk dat van een setje moleculen uiteindelijk iets levends is gekomen?'

Ook sterrenkundige Karina Caputi richt zich op de fundamentele vragen van ons bestaan en gaat op zoek naar onze oorsprong. Ze onderzoekt sterrenstelsels in de kleuterjaren van het heelal. Fundamentele vragen dus in deze *Broerstraat 5*. Maar ook aandacht voor onderzoek met directe toepassingen, zoals dat van Margrite Kalverboer, die onderzoekt hoe het belang van kinderen meegewogen kan worden in het vreemdelingenrecht. En het Groningse 'booming' internetbedrijf Crowdnews, dat complexe algoritmen uit de alfa-informatica toepast om orde te scheppen in sociale-mediauitingen.

Het verhaal van Theo Spek over de Landschapsbiografie van de Drentsche Aa zal u inspireren om eropuit te trekken, dit voorjaar. Wie dat joggend wil doen, doet er goed aan muziek mee te nemen. Dat heeft Harjo de Poel voor u uitgezocht.

Wij wensen u een mooie lente en prettige paasdagen.

De redactie
redactieB5@rug.nl

Raswetenschapper in tweespalt

Alumnus Bert Meijer, veelgeprezen chemicus en Spinozaprijs-winnaar, vertrok in december 2014 uit protest uit het NWO-bestuur. Juist als raswetenschapper maakt hij zich zorgen over de ontwikkelingen in de academische wereld.

Eind vorig jaar stapte Bert Meijer, universiteits-hoogleraar en hoogleraar organische chemie aan de Technische Universiteit van Eindhoven, uit het vijfkoppig bestuur van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). De reden voor zijn rigoureuze stap was zijn onvrede over een reorganisatie die op stapel staat bij deze academische geldschietster, die elk jaar 650 miljoen euro verdeelt over talloze wetenschappelijke onderzoeksaanvragen en instituten.

De reden van zijn opstappen lijkt opvallend veel op de reden waarom studenten in Amsterdam eerder dit jaar het Maagdenhuis en het Bungehuis hebben bezet. Volgens Meijer groeit de kloof tussen het wetenschappelijk bestuur enerzijds en de studenten en onderzoekers anderzijds. 'Ik had zo graag de inzichten van de actieve onderzoekers dichter bij de bestuurlijke besluitvorming willen brengen, maar zelfs het tegengestelde dreigt nu te gebeuren', zegt hij tijdens een lunch in Het Concerthuis in de Poelestraat in Groningen. 'In mijn ogen heb ik behoorlijk gefaald gedurende mijn bestuursperiode.'

Twespalt

Het is een natte dag in februari. Meijer is net met de trein uit Eindhoven aangekomen voor een overleg straks met Ben Feringa, zijn collega-hoogleraar organische chemie in Groningen. Samen met de Radboud Universiteit in Nijmegen kregen zij in november 2012 een subsidie van 26,9 miljoen euro voor een onderzoeksprogramma op het gebied van functionele moleculaire systemen.

Als het over moleculen gaat, is Meijer de bevlogenheid zelve. Maar gaat het gesprek over het bestuurlijk vergadercircuit, dan moppert hij vrijuit. 'Ik zit weleens bij een vergadering waar iedereen een mening heeft over innovatie. Dan kijk ik rond en denk ik: er heeft aan deze tafel nog nooit iemand iets geïnnoveerd. Mensen weten niet hoe moeilijk het is iets nieuws te doen; dat weet je alleen als je het zelf probeert. Het aantal mensen dat over innovatie vergadert neemt rap toe, terwijl de mogelijkheden om het te doen afnemen. Dan erger ik me en ga ik daar niet meer zitten. Ik beland daardoor wel in een twespalt: je zult iets van je kennis en kunde beschikbaar moeten stellen, want anders wordt het wetenschappelijke systeem gedraaid door managers: hoe de universiteit in elkaar zit, hoe de financiering eruit ziet, hoe het ministerie denkt.'

Lowlands

Heel iets anders is wat hij het 'hoogtepunt van mijn leven' heeft gedoopt: een college op popfestival Lowlands dat hij gaf in de zomer van 2009. 'Vijftienhonderd man, doodstil in een tent. Dat waren niet alleen studenten scheikunde, dat was een heel breed publiek. Ik vond dat fantastisch.' Het onderwerp van dat college zegt nog steeds veel over Meijers wetenschappelijke inspiratie. Hij sprak toen over wat hij nog steeds noemt: 'de belangrijkste wetenschappelijke vraag die wij hebben.' Namelijk: 'Hoe is een levend systeem ontstaan? Hoe is het mogelijk dat van een setje moleculen uiteindelijk iets levends is gekomen? Hoe werkt de moleculaire evolutie? Waarom is DNA een dubbele helix? Waarom?'

Wij noemen dat functionele moleculaire systemen', legt hij uit. 'Zo heet ons onderzoeksprogramma ook. Je hebt

als doel om nieuwe functies te creëren door de zelforganisatie van vele moleculen; functies die lijken op een levend systeem. Maar op weg naar het antwoord vind je allerlei inzichten die je elke dag kunt gebruiken voor alle facetten van de materiaalkunde, de geneeskunde en de biologie. Ik moet ook realistisch zijn: als wetenschapper moet je nooit "nooit" zeggen, maar dit vraagstuk is wel zo ongelooflijk complex dat je je kunt afvragen of de mens intelligent genoeg is om het ooit allemaal te begrijpen. Neem je eigen hersenen: hoe dat moleculair gaat, dat is natuurlijk fascinerend en bijna niet te bevatten.'

Verliefd op moleculen

Die moleculaire fascinatie begon ooit in Groningen, de stad waar Meijer is geboren. Op zijn zesde verhuisde hij naar Delfzijl, maar op zijn zeventiende keerde hij naar zijn geboortestad terug om scheikunde te studeren. Drie jaar lang was hij naar eigen zeggen een middelmatig gemotiveerde student, die vele uren zoekbracht in eetcafé Stadlander, dat nog altijd aan de Poelestraat zit. De kennismaking met Hans Wijnberg, de toenmalige hoogleraar organische chemie, veranderde alles. 'Hij heeft mij verliefd gemaakt op moleculen. Toen raakte ik ongelooflijk geïnspireerd. En sinds die tijd heb ik dat nog. Wijnberg kon over het onderzoek dat je deed spreken alsof de hele wereld erop zat te wachten. Dat voelde ik ook zo. Ik zeg nog steeds heel vaak dat de promotietijd de mooiste tijd van mijn leven is geweest. In die tijd ging ik moleculen synthetiseren: moleculen die nog nooit eerder waren gemaakt op de wereld. Dat vond ik geweldig.'

Als je goed om je heen kijkt, bestaat alles uit één groot samenspel van moleculen, die zijn opgebouwd uit atomen. In de natuur worden de moleculen dankzij een natuurlijk proces gemaakt; in een laboratorium kun je die door middel van synthetische chemie in elkaar zetten. Zo is elk nieuw medicijn in elkaar gezet, zo kun je elk eiwit in elkaar zetten. Ik heb in Groningen eerst gewerkt aan het verhelpen van een bijwerking van een medicijn. Ik probeerde twee medicijnen aan elkaar te koppelen. Dat bleek niet te werken, maar dat was een enorme uitdaging. Later heb ik samen met Kees Hummelen (die nu ook hoogleraar organische chemie in Groningen is) gewerkt aan moleculen die licht geven als je ze verwarmt. Het was de bedoeling die te gebruiken als vervanger voor radioactieve tools, die toen in het ziekenhuis veel gebruikt werden om biomarkers in het lichaam te meten. Dat was een fascinerende tijd. We waren de eersten daarmee.'

Supramoleculaire chemie

'Toen ik opgeleid werd, was het maken, bestuderen en gebruiken van moleculen het grootste wat er was. Dát was het. Maar inmiddels kun je zeggen dat we elk molecuul dat op aarde bestaat of kan bestaan in een laboratorium kunnen maken. Nu oriënteert de moleculaire wetenschap zich er steeds sterker op dat een enkel molecuul geen functie heeft. Die functie komt pas als het in de omgeving zit van andere moleculen. Het opbouwen van zo'n moleculair systeem met verschillende moleculen heet "zelf-assemblage". Dat is de supramoleculaire chemie en daar is Nederland heel sterk in: bij ons in Eindhoven, in Groningen en Nijmegen, maar ook in Delft, Twente, Amsterdam.'

Bert Meijer

(1955) is wetenschappelijk directeur van het Institute for Complex Molecular Systems aan de Technische Universiteit Eindhoven. In 2012 ontving hij samen met onderzoeksgroepen van de Radboud Universiteit in Nijmegen en de RUG 26,9 miljoen euro voor onderzoek naar moleculaire zelf-assemblage. Voordat hij in 1992 hoogleraar in Eindhoven werd, werkte hij zeven jaar bij Philips en drie jaar bij DSM. Dat was nadat hij in 1982 summa cum laude in Groningen was gepromoveerd. In 2001 kreeg hij de Spinozapremie als 'grondlegger van de macro-organische chemie'.

Op www.npoweten-schap.nl/programmas/de-kennis-van-nu/Radio-5/ is te beluisteren hoe Bert Meijer op 9 januari zijn vertrek uit het NWO-bestuur uitvoerig toelichtte.

TEKST >

JURGEN TIEKSTRA

FOTO >

STIJNTJE DE OLDE

Zijn vakgebied bloeit dus. Maar Meijer kan er niet omheen dat er boven het academisch landschap wolken aan komen drijven die hem niet zinnen. De waardering voor de wetenschap is veel te laag, vindt hij. In Meijers ogen bestaat in zowel de politiek als het wetenschappelijk bestuur een kortetermijndenken en een focus op onmiddellijke maatschappelijke relevantie. Dat knevelt onderzoekers. 'Ik vind het een zwakgebod als de wetenschap de straat op moet om de mensen te vragen wat voor hen belangrijk is, of dat we dat aan de industrie moeten vragen. Wij zijn zelf ook onderdeel van de samenleving en voelen onze verantwoordelijkheid naar de belastingbetaler. Alle onderzoekers willen onderzoek doen dat op een gegeven moment zijn waarde laat zien. Maatschappelijke uitdagingen zijn hun mooiste drijfveren. Maar we moeten niet vergeten dat we in eerste instantie een onderwijsinstelling zijn, die de knapste jongeren van het land moet opleiden.'

‘De promotietijd was de mooiste tijd van m'n leven’

De kersverse doctor Meijer in het midden, paranimf Kees Hummelen links.

Goede denkers

Het opleiden van de volgende generatie ziet Meijer als zijn belangrijkste missie. 'Dat is me in Groningen met de papepel ingegeven. De studenten en promovendi van nu moeten de problemen van over twintig tot dertig jaar kunnen oplossen en dat vraagt om een gedegen opleiding aan het front van de wetenschap.' Daarom hekelt hij het grotendeels schrappen van de studiefinanciering. 'Dat vind ik een absoluut drama. Als de universiteiten verstandig zijn, gebruiken ze het geld dat de minister teruggeeft voor het creëren van baantjes voor studenten waarvan ze veel kunnen leren. Anders gaan ze achter de bar staan en hebben ze steeds minder tijd om te studeren. Het is zó belangrijk dat je een land hebt met mensen die goed kunnen nadenken. De problemen in de maatschappij zijn zo immens.'

Ambitie en vrijheid

Geef wetenschappers de vrijheid en het vertrouwen om hun werk te doen. Dat vertrouwen zijn zij waard.

Een van de kenmerken van een succesvolle onderzoeker is dat zij (of hij) kortere of langere tijd samenwerkt met anderen, vaak vanuit uiteenlopende disciplines. Aanleiding voor zo'n tijdelijke samenwerking is meestal een vraag die tijdens een onderzoeksproject opkomt en die de onderzoeker zelf niet kan beantwoorden. Als die gezamenlijke zoektocht een antwoord heeft opgeleverd danwel is mislukt, loopt de samenwerking weer af. Voor een volgende vraag kan de onderzoeker weer een ander contact nodig hebben. Met wie valt op voorhand niet te zeggen. Dat hangt helemaal af van de aard van de vraag waarop zij of hij stuit.

Wat ik met deze beschrijving wil laten zien, is dat er aan het werk van een onderzoeker een per definitie onvoorspelbare kant zit. Voor het beste resultaat moet zij flexibel zijn en alle vrijheid hebben om zich binnen en buiten haar vakgebied te wenden tot wie zij maar nodig heeft. Krijgen onderzoekers die vrijheid niet, dan kunnen zij de vragen waarop zij stuiten niet of in onvoldoende mate beantwoorden. En dan zal hun wetenschappelijke productie afnemen.

Maar let op! Recent heeft het kabinet de Wetenschapsvisie 2025 gepubliceerd. Een kernpunt van dit document – grof gezegd – is dat de wetenschap meer rekening moet houden met het bedrijfsleven en met maatschappelijke ontwikkelingen. Dat eigenlijk iedereen invloed krijgt op de wetenschap. Om dit te bewerkstelligen wil het kabinet de wetenschap meer aansturen, nadrukkelijker opleggen waarop deze zich richt.

Op dat punt ben ik het niet eens met het kabinet. De ideeën van het kabinet berusten op een verkeerd beeld van de wetenschap en wekken verwarring. Ik denk nog steeds dat de belangrijkste wetenschappelijke ontdekkingen uit de sectoren komen waarin de wetenschapper zelf, vaak samen met anderen, de vragen probeert te beantwoorden waarop zij zelf is gestuit: zie boven. Heel misschien zal je met deze aanpak iets meer geduld nodig hebben voor het vinden van toepassingen. Maar uiteindelijk levert zo'n aanpak wel de doorbraken op die je van de wetenschap mag verwachten. Wie zich al te zeer richt op het oplossen

van vragen uit het bedrijfsleven of tijdelijke maatschappelijke vraagstukken, zal vergeefs op doorbraken wachten. Als het kabinet in zijn wetenschapsvisie wil uitdrukken dat het hart heeft voor wetenschap, dan kan het beter aangeven dat het tot het jaar 2025 een groter aandeel van het Bruto Binnenlands Product aan onderzoek en ontwikkeling wil besteden. Laat het budget oplopen van de 1,85 procent van het BBP nu, naar 2,5 procent in 2025. Een wetenschapsvisie moet ambitie uitstralen, geen verwarde plannen opwerpen.

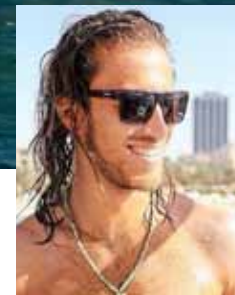

Prof.dr. Elmer Sterken
rector magnificus

Opgetekend door Edzard Krol.

‘This dude knows food’

Paul Frangie (30) is tv-kok in Dubai, model en rugby-veteraan. En alumnus bedrijfskunde. Als kind van een Nederlandse moeder en een Libanese vader groeide hij op in Dubai. Maar om te studeren koos hij voor Groningen.

Tijdens een zomervakantie sprak ik met andere expats over wat goede studentensteden zijn. Ik zou alleen naar Nederland komen en ik hoorde dat in veel steden iedereen in het weekend naar huis ging. Dat zou mij natuurlijk niet lukken. Alleen in Groningen en Maastricht was het anders. Dus koos ik voor Groningen.’

Rugby

‘Ik deelde mijn huis op de Winschoterkade met twee chefkoks. Ik heb veel van hen geleerd en ik merkte dat ik koken heel leuk vond. Want wie niet kookte, moest afwassen en dat wilde ik natuurlijk voorkomen.’ Een ander deel van zijn vrije tijd besteedde hij bij de Rugbyvereniging. Hij viel op, schopte het tot Jong Oranje en speelde een EK in Polen. Na zijn rugbycarrière werkte hij als fotomodel.

Eenmaal afgestudeerd ging hij terug naar Dubai. ‘Een logische keuze, dat is mijn thuis, dáár ben ik opgegroeid.’ Het gejaagde, op blingbling en geldbeluste beeld dat veel Nederlanders van zijn land hebben, wil hij graag nuanceren. ‘Ik heb het grootste deel van mijn jeugd tussen expats doorgebracht, maar ken ook enkele ‘echte’ emirati. Zij zijn enorm gastvrij, nodigden mij bij hen thuis uit. Daar bleek dat het voor hen ook gewoon draait om de eenvoud

van het leven: het goed hebben met vrienden.’

Frangie ging als consultant aan de slag, maar dat was niet zijn roeping. ‘Op een gegeven moment zat ik tv te kijken en zag ik een televisiekok. Toen dacht ik: waarom zou ik dat eigenlijk niet kunnen doen? Ik zou er de camera-ervaring die ik als model heb voor kunnen gebruiken.’ Hij ging naar Londen, waar hij een koksopleiding volgde, en ook een cursus tv-presenteren. Om maar gewoon te beginnen startte hij een Youtubekanaal: ‘This dude knows food’.

‘Ik wil dat mensen geen strenge relatie met eten hebben, dat het gewoon lekker is, en gezellig. Makkelijk om te maken. Maar wel zelf maken, geen ‘processed foods’! Dat past bij de Arabische cultuur, zegt hij. Eten en samen zijn is belangrijk.

Zijn programma is volgens hem verder ook ‘typisch Dubai’, hij laat zich inspireren door alles wat hij zelf voorgeschoteld krijgt. ‘Het is hier zo internationaal georiënteerd!’ De basis is Arabisch, maar vanwege de vele gastarbeiders spelen de keukens van India, China en Sri Lanka ook een rol. En natuurlijk de eetgewoonten van de expats, die overal vandaan komen. Dat alles gaat op hoog niveau. ‘In al die superchique hotels zijn vaak sterrenrestaurants gevestigd.’

This Morning

Zijn shows werden direct een hit, al komt het meeste geld nog steeds binnen doordat hij kooklessen geeft en evenementen presenteert. Hij ging daarom opnieuw naar Londen om een cursus te volgen, specifiek gericht op kooktv. ‘We moesten hapjes uitdelen op straat en kijken hoe mensen reageerden. We hadden de hele middag gedraaid en ik wilde wat aanbieden aan een vrouw die langsliep. Dat hoefde niet van de docent. ‘Je hebt hard gewerkt, we zijn nu al wel klaar’ Maar ik wilde toch en holde achter haar aan. We raakten aan de praat, ze vroeg waarom ik in Londen was. Ze bleek een talentscout te zijn en wilde mij wel als klant. Zo mocht ik vorig jaar op het best bekeken programma van Engeland, This Morning, twee gerechten koken. Het was spannend, maar het ging best goed. Nu kijken we of iemand daar een programma van mij wil kopen.’

Zakelijk instinct, duidelijk. Dat ontwikkeld werd in Groningen.

> www.paulfrangie.com
> www.thisdudeknowsfood.com

TEKST > FRANKA HUMMELS

Het kind en ons recht

Margrite Kalverboer is behalve orthopedagoog ook jurist. Een mooie combinatie als je bijzonder hoogleraar Kind, (ortho)pedagogiek en vreemdelingenrecht bent en ook docent jeugdstrafrecht. In het vreemdelingenrecht staat het belang van het kind te weinig voorop, vindt ze.

Van Margrite Kalverboer hoeft Nederland echt niet iedere asielzoeker op te nemen. Ze heeft genoeg verhalen van kinderen langs zien komen, om te geloven dat niet alle minderjarige vluchtelingen beter af zijn in Nederland dan in hun land van herkomst. Neem bijvoorbeeld de meisjes die een mooie toekomst voorspeld kregen en hier slachtoffer worden van mensenhandel. Waar het Kalverboer wel om gaat is dat het kind een rol gaat spelen in het migratierecht. 'In procedures moet van ieder kind worden vastgesteld wat het nodig heeft en dat moet vervolgens meegewogen worden. Dat gebeurt nu niet. Kinderen vallen in het recht te vaak buiten de boot.'

En toch heeft Nederland in 1989 wel het Kinderrechtenverdrag van de VN getekend, waarin staat dat 'het belang van het kind' voorrang heeft. 'Als kinderen een delict hebben gepleegd, wordt bij ons bij het bepalen van de strafmaat altijd gekeken naar dat belang. Net zo goed zou je bij asiel-

kinderen moeten bepalen wat het kind nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen.'

Kalverboer heeft met beide groepen kinderen ervaring. Ze houdt zich zowel met jeugdstrafrecht bezig als met vreemdelingenrecht. Jarenlang werkte ze bij jeugdinstelling Het Poortje in Groningen, tegenwoordig is ze behalve orthopedagoog ook jurist en onderzoekt ze hoe in het vreemdelingenrecht rekening wordt gehouden met de belangen van kinderen.

Hechttingsprobleem

Maar of ze nu kijkt naar de situatie van jonge delinquenten of van asielzoekerskinderen, de essentie is hetzelfde: 'Het welzijn van het kind staat centraal en dat moet gewogen worden ten opzichte van andere belangen, zoals het belang van de samenleving.' Tenminste, dat geldt voor haar als wetenschapper. Maar niet per se voor het publiek

of de politiek. Zo hoort ze vaak het verwijt dat het de schuld van de ouders is dat de kinderen geworteld zijn geraakt in Nederland en na jaren toch uitgezet worden. 'Hadden ze maar niet zo lang moeten blijven procederen.' Een gekke redenering, vindt ze. 'Als Nederlandse ouders een verkeerde beslissing nemen, proberen we te voorkomen dat het rechtssysteem de kinderen dupeert. Dus waarom zouden we dat bij asielkinderen dan niet doen?'

In de media uitte Kalverboer verschillende keren haar zorgen over de hechtingsproblemen van asielzoekerskinderen, die als gevolg van het Nederlandse beleid steeds weer worden overgeplaatst naar een ander asielzoekerscentrum. Iedere keer weer wennen aan een nieuwe woonomgeving en op elke nieuwe school weer vrienden proberen te maken. Kalverboer onderzocht ooit een Afghaans meisje van veertien dat op school werd gezien als dwars en vervelend. 'Wij leerden haar juist kennen als een zeer sensitief, intelligent kind. Doordat ze steeds weer overgeplaatst werd en al acht jaar niet wist of ze in Nederland mocht blijven, misdroeg ze zich op school en ontwikkelde ze dwangneuroses.'

Aandacht

Kalverboer vindt het lastig dat wetenschappers op het gebied van migratierecht al gauw worden beschuldigd van activisme. Die schijn wil ze vermijden, maar ze vindt het ook een raar verwijt. 'Als je bepleit dat in het jeugdstrafrecht rekening moet worden gehouden met de ontwikkeling van puberhersens, zegt niemand dat je politiek bezig bent.' In het veld van het migratierecht moet je je woorden wegen, zegt ze. 'Een goed gedragswetenschappelijk onderzoek ver-

Margrite Kalverboer

eist bijvoorbeeld dat je het kind en de ouders spreekt. Maar in de politiek ligt vreemdelingenrecht zo gevoelig, dat zulk onderzoek al gauw wordt afgedaan als partijdig, gewoon omdat je je verdiept hebt in het kind.'

Het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht van de RUG, dat zij leidt, rapporteert

over kinderen op verzoek van advocaten. Kalverboer zelf schrijft overigens geen rapporten meer, maar ontwikkelt methodiek voor besluitvorming in procedures waarin het belang van kinderen moet worden meegewogen. Ook doen zij en haar collega's onderzoek naar het effect van de rapporten: neemt de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) ze mee in zijn overweging? Dat is lastig te beoordelen, want tegenwoordig is de IND niet meer verplicht inzicht te geven in zijn interne rapporten. Maar voor Kalverboer staat vast dat de rapportage en het onderzoek naar de plaats van kinderen in het vreemdelingenrecht wel degelijk aandacht hebben gevestigd op het lot van kinderen in de asielprocedure. 'Je ziet het bij de opleiding rechten, waar bij vreemdelingenrecht nu aandacht wordt besteed aan kinderen. Toen ik in 2005 dat vak volgde, was dat nog niet zo.'

‘Zorg dat kinderen in het land van herkomst krijgen wat ze nodig hebben’

Ook in de media is er de laatste jaren veel meer aandacht gekomen voor het lot van asielzoekerskinderen. Al gaat het dan vaak om individuele gevallen. Zodra het asielzoekersvraagstuk een gezicht krijgt, zijn we mild, zegt Kalverboer. 'Alle asielzoekers moeten het land uit, maar Mauro moet blijven.' In het politieke klimaat van nu ziet ze weinig ruimte voor een humaner asielbeleid.

Procedure versnellen

Ze wil niet doen alsof ze de oplossing op een presenteerblaadje heeft. Het asielzoekersvraagstuk is een razend ingewikkeld probleem. 'Zolang er zo'n grote ongelijkheid op de wereld is en mensen in delen van de wereld omkomen van de honger, zullen ze zoeken naar plekken waar ze het beter hebben.' Maar ze gelooft er heilig in dat het beter kan, in ieder geval voor de kinderen. 'Ik zou al zo blij zijn als we de procedure in Nederland kunnen versnellen. Neem binnen een half jaar een besluit, zodat mensen weten waar ze aan toe zijn. Moet een kind dan terug, is dat lang niet zo pijnlijk, want het is er nog niet geworteld.' Er valt veel geld te besparen op procedures en asielzoekerscentra, zegt ze. 'Zorg dat kinderen in het land van herkomst krijgen wat ze nodig hebben, zoals zorg en onderwijs. Investeer in een goede terugkeer.'

Een oplossing is waar ze in elk geval niet in gelooft is een strenger asielbeleid. Uit onderzoek naar mensen die zijn teruggekeerd naar Albanië en Kosovo blijkt dat de vrijwillig teruggekeerden het in het land van herkomst veel beter doen dan mensen die gedwongen werden.

Hoe dat kan? 'Bij mensen die zich helemaal focussen op een verblijfsvergunning, staat – zeker wanneer ze een traumatische achtergrond hebben – onzekerheid en paniek veel te veel op de voorgrond. Pas als ze weten dat ze hier mogen blijven, ontstaat er ruimte om over de toekomst na te denken. Dan willen heel veel mensen toch graag terug naar waar ze vandaan komen. Mits het daar veilig is.'

Margrite Kalverboer (1960)

is bijzonder hoogleraar Kind, (ortho)pedagogiek en vreemdelingenrecht aan de RUG. Ze studeerde in Groningen pedagogiek en later rechten en doorliep de kunstacademie. In 1996 promoveerde ze op de rapportage over opvoedings- en verzorgingsproblematiek bij de Raad voor de Kinderbescherming. Ze werkte bij justitiële jeugdinrichting Het Poortje in Groningen en werd daarna universitair hoofddocent bij afdeling Jeugdzorg van Orthopedagogiek. Ze is projectleider van het onderzoek 'Belang van het kind in het Vreemdelingenrecht en -beleid' en leidt het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht van de RUG.

> www.rug.nl/inbeeld-mkalverboer

TEKST >

DORIEN VRIELING

FOTO'S >

REYER BOXEM

Christien Boomsma (1969) / geschiedenis 1993

Vuurdoop

Spannend jeugdboek, deel 1 serie Verborgene krachten

> www.vierwindstreken.com > € 14,95

Roelof H. Bos (1942) ps. Celeste Lupus / rechten 1970

De geest der wet

Sovjet-Unie raakt tijdens NAVO-oefening in paniek. Roman

> www.celestelupus.nl > € 24,95

Jan Drewes (1942) / geschiedenis 1969

Uitgebreid Dagboek van het beleg van Groningen in 1672

Om tijdens 'Bommen Berend' te gedenken.

> www.bravenewbooks.nl > € 14,95

Joost Heyink (1946) / psychologie 1981 en **Gert Jan de Vries** (1963) / algemene letteren 1989

Tour de Wobbe en Tour de farce

Hilarische dubbelroman over wielrennen

> www.gibbon.nl > € 19,90

Hanke Lange (1952) / psychologie 1980

Uit het goede hout gesneden

De enerverende stap van managers naar bestuurder

> www.mediawerf.nl > € 23,95

Peter Meel (1959) / geschiedenis 1984

Man van het moment

Politieke biografie van Henck Arron

> www.uitgeverijprometheus.nl

> € 49,95

Kees Steketeer (1954) / godgeleerdheid 2002

Mij hoor je niet klagen.

Verzamelbundel geestige en kritische columns

> mijhoorjenietklagen@keessteketeer.com > € 15,00

Jan Strikwerda (1950–2015) / psychologie 1981

Lou Leeuw, een rockende tijger

Biografie over de nestor van de Groningse popscene

> www.uitgeverijpassage.nl > € 18,90

A.P.E. Veraar (1985) / Nederlands 2012

Zinkgaten Gedichten

> www.uitgeverijpassage.nl > € 14,50

Ruud Vreeman (1947) / psychologie 1974

Mijn kleine Grote Markt

Ex-waarnemend burgemeester over

Groningen en oud-Groningers als

Fré Meis, Pim Fortuyn en Ede Staal.

> www.inboekvorm.nl > € 5,00

Meer boeken van alumni staan op

> www.rug.nl/alumni/boek

‘Eigenlijk een hele grappige tent’

‘Het zit in mijn dna. Restaurants, buiten de deur eten, gezond, kritisch, proeven, kijken. Mijn ouders waren ook altijd met eten bezig. Mijn vader zat in een herenkookclub, mijn moeder kookte altijd alles vers vers vers. De avondmaaltijd was het allerbelangrijkste moment in onze familie.

Mijn verhaal gaat ook over eten. En over Jan, mijn grote liefde die ik heb ontmoet in Groningen. Jan van der Beek. Hij was eerst niet echt van het eten, maar hij was er wel ontvankelijk voor. Ik heb hem daar in meegenomen. Na het stappen wilden wij wat eten. Ik was altijd op zoek: Waar kan dat? Ik wilde niet 's nachts als we de Kroeg van Vindicat uitrolden nog naar McDonalds. Geen fastfood uit de muur trekken, wat al die studenten deden. Ik wilde iets normaals. Wij ontdekten Chez Dré – ook aan de Grote Markt, schuin tegenover. Daar bestelden we dan een kaasplankje. Je moest een trap op naar Chez Dré. De stoelen waren van zwart leer, het was er helemaal donker, dat maakte het heel spannend. Je dacht: Het is een soort hoerenclub. Maar het was eigenlijk een hele grappige tent. Veel oude lullen uit Groningen zaten daar, dus wij jonge studenten pasten daar ook helemaal niet. Maar wij aten daar 's nachts om half twee of zo een Franse kaasplank. En glaasjes wijn erbij natuurlijk.

Jan werd van de mannen en ik heb nu een geweldige vrouw aan mijn zijde. Maar ook al hadden wij geen relatie meer, wij waren niet uit elkaar te krijgen. Jan kwam net als ik naar Amsterdam en is later ook de horeca in gegaan. Hij was jaren advocaat, maar is daarmee gestopt en heeft de Bakkerswinkel Westergasfabriek opgezet, een stoere broodzaak. Hij is in 2009 overleden aan kanker, veel te jong.’

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

FOTO MARCO OKHUIZEN

Iens Boswijk (50); oprichter van website voor restaurantrecensies www.iens.nl, verkocht haar bedrijf in januari, maar is nog ambassadeur van de site; studeerde vanaf 1985 twee jaar economie in Groningen, wilde bedrijfskunde doen maar werd drie keer uitgeloot en begon toen in Amsterdam haar eigen cateringbedrijf;

> speciale plek: nachtrestaurant Chez Dré aan de Grote Markt, tegenwoordig Brasserie Bij van Boven

TEKST >

ELLIS ELLENBROEK

FOTO >

ELMER SPAARGAREN

GROTE MARKT

Wat is het laatste nieuws op Twitter? Welke foto op Instagram mag je niet missen? Wat zijn de meest interessante nieuws- en blogitems momenteel? Alumnus Edwin Kuipers laat met zijn internetbedrijf Crowdynews op grote nieuwssites als *The Washington Times* en *The Chicago Tribune* de sociale media zien. In overzichten waar complexe algoritmen achter schuilgaan. Inmiddels is het Groningse bedrijf een van de snelst groeiende sociale-mediabedrijven van Nederland.

Orde in de sociale-mediabrij

‘Dit is natuurlijk wel echt hip,’ grapt Edwin Kuipers bij een aantal vergadertafels van gebruikte pallets. Hij geeft een rondleiding door het pand van zijn internetbedrijf Crowdynews, gehuisvest in een voormalige melkfabriek aan de noordkant van Groningen-stad. Hoewel onbekend voor de meeste Nederlanders, is Crowdynews een van de snelst groeiende sociale-mediabedrijven van Nederland. De wand van de overlegkamer hangt vol met kleurrijke post-its, keurig in kolommen. Kuipers: ‘De planning voor de komende tijd, helemaal offline. Elk team heeft een kleur, elk teamlid heeft een letter. Zo kan iedereen in één oogopslag zien wie waar mee bezig is en wanneer de taak is afgerond. Heel overzichtelijk.’

Overzicht scheppen is dan ook de tak van sport waarin Crowdynews zich begeeft: orde aanbrengen in de brij van uitingen op sociale media. Kuipers: ‘Er is een enorme, continue stroom aan berichten op Facebook, Twitter, YouTube, RSS-feeds, Instagram, noem maar op. Wij scannen deze berichten, filteren, combineren en rangschikken ze zodat er lijsten ontstaan die klanten op hun website integreren. Klanten zoals nieuwssites, sportsites en andere themasites. We koppelen met andere woorden een relevante selectie van sociale mediaberichtjes aan journalistieke inhoud.’

Zo eenvoudig als het klinkt, zo complex is de technologie erachter. Kuipers: ‘De overzichten moeten echt relevant zijn en geen ongewenste berichten bevatten. Kort door de bocht werken we aan een zoekprobleem omgekeerd aan het probleem van Google: Google krijgt maar één of een paar zoekwoorden van de gebruiker en selecteert op basis daarvan relevante webpagina’s die vol staan met inhoud. Wij gaan op basis van een pagina vol inhoud op zoek naar de kleine berichtjes in sociale media. Een ingewikkelde puzzel: het taalgebruik in berichtjes is vaak informeel, incompleet en bevat bijvoorbeeld hashtags.’

Landing op de Hudson

Kuipers startte Crowdynews in 2011 samen met Jeroen Zanen, alumnus van de Hanzehogeschool. ‘De landing van een vliegtuig van US-Airways op de Hudsonrivier in New York begin 2009 was een mijlpaal’, vertelt Kuipers. ‘Die landing, dat beeld van een Airbus op de rivier, is eigenlijk het eerste nieuws dat wereldkundig werd gemaakt via Twitter en Facebook. Door mensen die het zagen gebeuren, zelfs voordat het op CNN werd vermeld. Het liet zien dat sociale media relevant gingen worden voor de manier waarop nieuws gemaakt zou gaan worden. Toen zijn we het platform gaan bouwen om die twee werelden, nieuws en

sociale media, samen te brengen, zo simpel is het. Zo groot als de impact van sociale media nu is, hadden we ook niet voorspeld, maar het is natuurlijk wel heel prettig.’

Met een paar man ontwikkelde Kuipers in die jaren de technologie achter Crowdynews. Het geheim van de gegenereerde sociale overzichten zit in geavanceerde regelsets, legt Kuipers uit: ‘In ons systeem zitten allerlei regels waarmee we de relevantie van een bepaald bericht bepalen: komt een woord voor in de titel, is een woord met hoofdletter geschreven, hoe vaak staat een woord in de tekst, komt het woord in de eerste honderd woorden voor? Et cetera. Daaroverheen leggen we nog filters voor ongewenst taalgebruik of andere ongewenste uitingen.’

Ingewikkelde algoritmen waarbij zijn achtergrond in de alfa-informatica, nu informatiekunde, goed van pas komt. ‘Sowieso ben ik erg blij dat deze studie bestond: ik was lang niet goed genoeg in wiskunde voor informatica. Dat was me nooit gelukt. Het coderen laat ik tegenwoordig over aan mensen die daar veel beter in zijn. Toch was alfa-informatica in de jaren negentig geen vanzelfsprekend vakgebied; er is destijds hard voor geknokt. De technologie was veel minder ver dan nu, waardoor de vraagstukken theoretisch, pre-industrieel waren: we dachten na over computertaalkunde en kunst-

matige intelligentie. Hoe los je zoekproblemen op met zelflerende systemen en tekstherkenning? Dat zijn precies de zaken waar wij ons nu in de praktijk mee bezighouden.’

Nog steeds is de verbinding met de RUG groot. Veel medewerkers studeerden in Groningen en ook werkt Crowdnews in projecten samen met de studievereniging van Kunstmatige Intelligentie, Cover. Projecten waarin studenten meewerken aan technologie die bepaalt hoe het web van morgen eruit zal zien.

Trukendoos

Kuipers: ‘De studenten stampen op dit moment samen met ons in een paar maanden een nieuw systeem uit de grond om de leesbaarheid van samengestelde artikelen te vergroten. Stel, een journalist heeft een kort stukje geschreven: “Van Basten geen eerste trainer meer van AZ”. Interessant, maar de lezer wil meer weten: Waar was hij vorig jaar trainer? Hoe zag z’n carrière er tot nu toe uit? Wat is AZ eigenlijk voor club? Allemaal informatie die al te vinden is op het internet en het nieuwsbericht illustreren, maar koud achter elkaar geplakt geen leesbaar verhaal vormen. Met een hele trukendoos zoals automatische titelgeneratie en dito samenvattingen, creëer je cement waardoor het samenraapsel wel een coherent geheel vormt. Zo’n systeem vervangt

‘Mensen hebben de intrinsieke motivatie om hun mening te delen’

natuurlijk niet de onderzoeksjournalistiek, maar gaat in de komende jaren zeker gebruikt worden voor eenvoudiger items.’

Streetwise content

Kuipers verwacht dat de rol van slim informatie combineren snel zal toenemen: ‘Sommige mensen definiëren de ontwikkelingen op het web in fasen; web 1.0, web 2.0, sociale media als een soort web 4.0. Wat niet betekent dat de andere fasen dan weg zijn: de ene fase haalt de andere in en ze blijven naast elkaar bestaan. Nu is sociale media groot, maar ooit komt er een nieuwe fase. Het is lastig te voorspellen wat die nieuwe fase zal zijn, maar ik denk dat het gaat komen uit de hoek waarin wij actief zijn: de integratie van *streetwise content* en journalistieke inhoud. De generatie die opgroeit met Facebook en Twitter ervaart een website zonder mogelijkheden om te delen met hun omgeving als een stap in een koud bad. Deze twee werelden volledig integreren, het socialer maken van het web, dat zou wel eens web 5.0 kunnen worden. De sociale component groeit in ieder geval alleen maar: mensen hebben de intrinsieke motivatie om hun mening te delen. Dat blijft. De kunst is deze werelden zo over elkaar te leggen dat de gebruiker het niet eens meer door heeft. En daar willen wij belangrijk in zijn.’

Edwin Kuipers

(Groningen, 1972) studeerde in 1996 af in de alfa-informatica (nu informatiekunde), aan de Rijksuniversiteit Groningen. Al tijdens zijn studie startte hij verschillende bedrijven, waaronder Oliemedia en internetdienstverlener BuyWays. In 2011 richtte hij samen met Jeroen Zanen Crowdnews op.
> www.crowdnews.com

TEKST >
DOUWE VAN DER
TUIN

Na sluitingstijd

Om elf uur of misschien pas om half twaalf 's avonds sloot de bibliotheek van het Geschiedenis Instituut aan de Heresingel. Het precieze tijdstip weet ik nu niet meer – daarvoor is het te lang geleden – maar zelfs tijdens de eerste maanden van mijn studie wist ik het ook niet. En gelukkig weet ik dat nog wel. Precies.

In de herfst van 1977 was ik de laatste vrijdagmiddag voor het allereerste tentamen naar het Instituut gefietst om in alle rust een deel van het handboek Middeleeuwen opnieuw door te nemen. Met een paar jaargenoten zaten we aan de enorme tafels te studeren, uren en uren achtereen. Buiten werd het schemerig, werd het nacht, maar wij werkten dapper door. En ik voelde dat het goed was, dat uiteindelijk de Middeleeuwen binnen kwamen.

Helaas voelde ik ineens dat er dan wel zware geestelijke kost binnenkwam, maar al veel te lang geen echt voedsel meer. Op hetzelfde moment stootte mijn buurvrouw me even aan en stelde voor naar de automatiek van het vlakbij gelegen station te gaan, omdat ook haar maag knorde. We begonnen voorzichtig met een eierbal en een praatje over Middeleeuwse Geschiedenis, daarna aten we steeds opnieuw iets lekkers en bespraken ondertussen nog heel veel andere zaken.

Maar toen we een tijd later terug bij de bibliotheek waren, was daar alles stil en bleek het gebouw op slot; het was blijkbaar al ver na elf uur of anders ver na half twaalf. En onbereikbaar lagen op een enorme tafel, naast elkaar, twee opengeslagen handboeken stil op ons te wachten.

Na de eerste schrik zagen we haast tegelijk de mogelijkheden van een onbedoeld studievrij weekend.

Het uiteindelijke tentamencijfer Middeleeuwen ben ik al lang vergeten, maar niet het weekend. Juist dat weekend weet ik nog. Precies.

Tonko Ufkes (1958) / geschiedenis 1984

'Na sluitingstijd' was het thema voor de laatste editie van onze rubriek 'Alumnus schrijft verhaal'. Het inspireerde Tonko Ufkes en Mathilde Broeks (haar bijdrage staat op www.rug.nl/alumni/verhaal) beiden tot een verhaal over een bibliotheek. Deze talentvolle alumni waren geregeld inzenders van een verhaal. De redactie van *Broerstraat 5* dankt hen en alle eerdere inzenders in de afgelopen jaren voor hun bijzondere bijdragen.

Tonko Ufkes
'n Tuut op beide schelpen
Verhalenbundel
> www.hetdrentseboek.nl
> € 9,95

Liefde in hout en steen

Wijzer worden in de liefde? Het eeuwenoude kerkerinterieur van Midwolde getuigt van de liefde in vele facetten, zo laat universitair docent Kunstgeschiedenis van het Christendom Justin Kroesen zien in een videospecial 'Where is the love?'. De video is onderdeel van de serie 'Questions of Science' van de VSNU, waarin succesvolle wetenschappers hun onderzoek toelichten aan de hand van popmuziek. > www.rug.nl/ggw-liefdeinhoutenstein

Middelengels goes viral

Binnen 24 uur na publicatie 110.000 views op YouTube. Dit viel de declamatie en animatie van het 16e eeuwse gedicht 'Speke Parott' van John Skelton ten deel. 'My name ys Parott, a byrde of Paradyse', zo begint het. Het filmpje, gemaakt door Groningse studenten als onderdeel van hun Skeltonproject, werd een viral hit doordat het werd opgepikt door het historische subforum van de populaire internet-site Reddit. De studenten hadden hun professor Sebastian Sobecki gevraagd het politiek-satirische gedicht te declameren met een uitspraak van het Middelengels zo dicht mogelijk bij de vermoedelijke. Bij deze opname maakten zij zelf een animatie. Video en meer op > www.skeltonproject.com

Jong wetenschappelijk talent

Tales of Talent is een nieuwe rubriek op de website van de RUG. Er staan interviews op met jong wetenschappelijk talent van de universiteit. De *tales* werden ook gepubliceerd in de *Wordwide Newsletter* – het RUG-medium voor buitenlandse alumni – en zijn in het Engels. Tot nu toe vertelden Diederik Roest, Fanny Jansen en Martijn Wieling hun verhaal. Lees ze op www.rug.nl/tales-of-talent

Summer Schools

De RUG organiseert deze zomer opnieuw een breed scala aan summer schools, variërend van 'Exploring Entrepreneurship' tot 'Perspectives on Cultural Pluralism'. Summer schools zijn een uitstekende manier om getalenteerde studenten of jonge onderzoekers naar Groningen te halen. Onderzoekers kunnen tijdens een summer school hun onderzoek voor het voetlicht brengen. Voor alle partijen is het inspirerend om een week samen te werken aan belangrijke vraagstukken.

Alle summer schools zijn sterk gebaseerd op onderzoek. Onderzoekers die de summer schools leiden vragen vaak op hun beurt collega's van internationale partneruniversiteiten of andere belangrijke externe stakeholders een deel van het programma te verzorgen. Op die manier krijgen de cursisten een breed interdisciplinair perspectief en toegang tot internationale netwerken.

Belangstelling? Meer informatie: www.rug.nl/summerschools

‘Mijn boekhandel mocht niet verdwijnen’

‘Bijzonder toch? Geen enkele middenstandservaring en toch sta ik hier, de mooiste boekhandel van de stad te bestieren.’ **Erwin de Vries** (51), alumnus Duits, is sinds 1 oktober 2014 mede-eigenaar van Boekhandel Godert Walter. Daarnaast is hij educatief auteur voor Noordhoff Uitgevers en docent Duits aan het Willem Lodewijk Gymnasium.

Vanaf mei 2014 gonst het door de stad: Erik Kweksilber van Boekhandel Godert Walter wil na 37 jaar een punt achter zijn werkzaamheden zetten. Het nieuws bereikt ook De Vries: ‘De gedachte dat mijn winkel – als je ergens al twintig jaar lang je boeken koopt, wordt het vanzelf een beetje jouw zaak – zou verdwijnen, was onverteerbaar.’ Deze mening was ook Allard Steenbergers toegedaan. De twee kennen elkaar van voetbal. ‘We spelen samen bij Be Quick, in het laagste zondagselftal. De afgelopen zestien jaar werkte Allard op de wetenschapsafdeling van Scholtens Wristers en opvolgers, maar sinds het faillissement van de laatste eigenaar zat hij thuis.’

‘We hebben de mogelijkheden op een rijtje gezet en kort daarna contact opgenomen met Erik Kweksilber. Die was blij met onze interesse.’ Het duo gaat niet over één nacht ijs, maar uiteindelijk weet Kweksilber het laatste spootje twijfel weg te nemen. ‘De wens om deze zaak voort te laten bestaan was groter dan de bezwaren. Niet alleen is het een van de

laatste onafhankelijke boekhandels in de stad, de geschiedenis ervan is ook heel bijzonder.’ De Vries licht kort toe: ‘Boekhandelaar Godert Walter beperkte zich in de oorlogsjaren niet tot het gangbare aanbod, maar verkocht – onder de toonbank – ook illegale uitgaven. Zoals die van drukker H.N. Werkman. Walter werd verraden en op 17 september 1944 in zijn huis in Haren door de Sicherheitsdienst vermoord. Hij is dan 33 jaar oud.’

Beproefde formule

De zaak blijft voortbestaan en verhuist in 1959 van de Oude Boteringe- naar de Oude Ebbingestraat. Vanaf 1977 is Erik Kweksilber eigenaar, die met zijn medewerkers van Godert Walter een zeer gewaardeerde, gespecialiseerde boekhandel weet te maken, met een vaste klantenkring van veelal hoger-opgeleiden.

De huidige eigenaren morrelen maar weinig aan de beproefde formule. ‘E-books onttrekken zich aan onze waarneming. Onze klanten willen echte boeken en het gros ervan plaatst een bestelling liever bij ons dan bij Bol. Zij

realiseren zich wat het belang is van een lokale aanbieder voor de eigenheid van een stad. Dat geldt voor een boekhandel, maar ook voor een opticien of een platenzaak.’ En dus blijft Godert Walter literatuur – Nederlands en Duits – geschiedenis en Groningana verkopen. En blijven de nieuwe eigenaren lezingen en exposities organiseren. ‘Zelfs de aankleding van de etalage blijft in de oude stijl, dankzij de inzet van Kweksilbers echtgenote Hanneke.’

Toch is er wel iets veranderd: ‘Allards expertise op het gebied van wetenschappelijke boeken zetten we nu ook in bij Godert Walter. Dit segment zal de komende tijd meer body krijgen. Denk hierbij aan uitgaven van de *university presses* van onder andere Harvard, Princeton en Oxford.’ Ruim een half jaar zijn ze nu bezig. ‘Hoe het bevalt? Geweldig. Een eigen boekhandel, dat is toch de droom van iedere letterenstudent?’

> www.godertwalter.nl

TEKST > KIRSTEN OTTEN

FOTO > ELMER SPAARGAREN

Speuren naar het kosmische web

Stars brewing in cygnus

Karina Caputi, universitair docent aan het Kapteyn Instituut voor sterrenkunde, mag bijna 1800 uur gebruik maken van de Amerikaanse Spitzer ruimtetelescoop. Nooit eerder kreeg een astronoom van buiten de VS zo veel tijd op deze infraroodtelescoop. Zij gaat op zoek naar de oorsprong van het kosmische web, de grootste structuur in ons heelal.

Hoe zijn die stelsels met meer dan honderd miljard sterren ontstaan? En hoe clusteren stelsels weer tot nog grotere structuren? In de donkere tuin bij het huis van haar opa op de Argentijnse hoogvlakte ontstond de belangstelling voor de sterrenhemel bij de jonge Karina Caputi. Na een opleiding natuurkunde werkte ze aan diverse Europese universiteiten en drie jaar geleden is ze aangesteld als Rosalind Franklin Fellow aan het Kapteyn Instituut voor sterrenkunde van de RUG. Al die jaren was haar onderzoeksthema de

evolutie van sterrenstelsels in het jonge universum.

'Er zijn modellen die de ontwikkeling van sterrenstelsels beschrijven. Die werken heel goed, al kloppen ze nog niet helemaal in alle details met de werkelijkheid', vertelt Caputi. Inmiddels is duidelijk dat sterrenstelsels niet willekeurig verspreid liggen in het heelal. 'Sterrenstelsels ontstonden op plekken waar iets meer gravitatiekrachten waren dan elders. En ze trekken op hun beurt weer meer massa aan', legt Caputi uit. Hierdoor ontstaan sterrenstelsels

die als reusachtige draden door een relatief lege ruimte liggen: het kosmische web.

'De kosmologische modellen beschrijven dat dit web al in de vroegste jeugd van het heelal is ontstaan, ergens in de eerste één miljard jaar.' Maar dat is nog nooit waargenomen, dus waar het over de kleuterjaren van het heelal gaat, zijn de modellen nog niet echt getoetst. Die waarneming is ook lastig. Om de draden van het kosmische web te zien moet je een flink stuk van de hemel in kaart brengen. Maar het licht van die eerste sterrenstelsels is erg zwak.

‘De volgende stap? Nog verder terug in de tijd natuurlijk!’

Lange belichtingstijd

Caputi gaat nu proberen dat licht op te vangen en te analyseren. Daarvoor heeft ze heel veel waarnemings-tijd nodig. Want net als bij een gewone fotocamera is er een lange belichtingstijd nodig om zeer zwak licht op te vangen. ‘En de telescoop ziet maar een klein stukje van de hemel. Om voldoende van de hemel te zien moeten we erg veel van die lange belichtingen maken.’

Er is dus veel tijd nodig, maar er zijn ook heel veel sterrenkundigen die de Spitzertelescoop willen gebruiken. ‘In de laatste ronde was er vijf keer meer tijd aangevraagd dan er beschikbaar was’, weet Caputi. En uit die schaarse tijd krijgt zij meer dan enig andere sterrenkundige buiten de VS ooit heeft gekregen. Wat maakt haar zo bijzonder? ‘Wel, ik werk al tien jaar met deze telescoop en heb uitgebreid gepubliceerd over de evolutie van sterrenstelsels. Daarnaast heb ik een heel goed team verzameld voor dit project, waarin onder meer mensen zitten die de IRAC, Infrared Array Camera, van Spitzer hebben ontwikkeld. Zij kennen het apparaat goed en dat helpt enorm bij de analyse van de gegevens.’

Laatste puzzelstukje

Met dat team zal Caputi nu een reis door de tijd gaan maken, naar het jonge heelal. Dat kan in de sterrenkunde: licht reist met bijna 300.000 kilometer per seconde; dat is heel snel, maar wel een eindige snelheid. Het licht van de zon doet er bijvoorbeeld acht minuten over om bij de aarde te komen. Wij zien de zon dus zoals die er acht minuten geleden uitzag. Op een veel grotere schaal komt er nu nog steeds licht aan bij de aarde dat 13 miljard jaar geleden werd uitgezonden door de sterren uit de eerste sterrenstelsels.

Dit licht is onderweg ‘opgerekt’: de golflengte is langer geworden en ligt nu in het infrarood gebied, waarvoor de Spitzer telescoop zeer gevoelig is. Maar met alleen de Spitzer-waarnemingen is Caputi er nog niet. ‘We willen de massa meten van die vroege stelsels. Daarvoor heb je behalve het licht in het infrarood ook licht in andere golflengten nodig. Die gegevens zijn de afgelopen jaren door andere telescopen verzameld.’ Juist doordat die aanvullende waarnemingen beschikbaar zijn, heeft het nu zin met Spitzer het laatste stukje van de puzzel te leggen.

Voorsprong

Het verzamelen van alle gegevens duurt ongeveer twee jaar. ‘Een reden waarom het zo veel tijd kost, is dat het stukje van de hemel dat wij gaan bestuderen maar twee maanden per jaar binnen bereik van de telescoop is.’ Als de gegevens binnenkomen, moeten ze worden geanalyseerd en bewerkt, zodat er uiteindelijk een kaart van een stukje van het jonge heelal ontstaat. ‘En als die kaarten er eenmaal zijn, kunnen we ons onderzoek echt gaan uitvoeren’, zegt Caputi met enthousiasme. ‘Er is nog nooit zo diep in de tijd gekeken naar het kosmische web.’

De uitwerking en analyse vraagt een flinke hoeveelheid menskracht. Om de vaart erin te houden zal Caputi haar onderzoeksgroep moeten uitbreiden. Zeker omdat de gegevens, zoals gebruikelijk is bij dit soort observaties, ook meteen voor iedereen toegankelijk zijn. Wel heeft Caputi een flinke voorsprong op de concurrentie, doordat zij de metingen heeft opgezet en dus alle ins en outs kent.

Als de modellen kloppen, zal ze straks inderdaad de draden van het web zien verschijnen. En wat is dan de volgende stap? Nog verder terug in de tijd natuurlijk! ‘Met Spitzer kunnen we het licht van de allereerste sterren niet goed zien, die golflengtes zijn nog verder opgerekt. Maar er komt een nieuwe ruimtetelescoop, de James Webb, die in 2018 wordt gelanceerd. Daarmee kunnen we nog verder terugkijken!’

Schitterende foto's

De fascinatie die ontstond in de donkere tuin van haar opa is duidelijk nog steeds aanwezig. Wat is er toch zo leuk aan sterrenkunde? ‘Doing the science, uitzoeken hoe het zit’, reageert Caputi. ‘Daarnaast is het begeleiden van jonge wetenschappers ook ontzettend leuk, te zien hoe ze zich ontwikkelen tot zelfstandige onderzoekers. En het lesgeven aan studenten is ook mooi.’

De Nederlandse nachten zijn bepaald niet zo helder als die van de Argentijnse hoogvlakte. Kan ze die eerste fascinatie ook overdragen? ‘Wel, er zijn tegenwoordig online zulke schitterende foto's van de ruimte beschikbaar, ik vermoed dat de kinderen van nu vooral daardoor geraakt worden.’

FOTO WOUT OVERKAMP

Karina Caputi (1973) studeerde natuurkunde aan het Instituto Balseiro (Argentinië). Na haar promotie aan de Universiteit van Edinburgh was zij postdoc in Orsay en Zürich. Daarna kreeg zij een Leverhulme Trust Early Career Fellowship in Edinburgh. In 2012 stapte zij over naar de RUG, waar zij werd aangesteld als Rosalind Franklin Fellow. Caputi is betrokken bij de ontwikkeling van de toekomstige James Webb Space Telescope en van AMKID, de nieuwe camera op de APEX-telescoop in Chili.

Kort interview met Karina Caputi:
> <https://vimeo.com/77396393>

TEKST > RENÉ FRANSEN

FOTO > COURTESY NASA/JPL-CALTECH

Een oeroud levensverhaal

Theo Spek wil de kennis die er is over het Drentsche Aa-gebied graag delen met zoveel mogelijk geïnteresseerden. Binnenkort verschijnt een 'biografie' over dit unieke nationale landschap, een oeroud beekdallandschap dat vijftig jaar geleden een nieuwe toekomst kreeg.

FOTO JEROEN VAN KOOTEN

Theo Spek (1963) promoveerde in 2004 in Wageningen, werkte bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en was daarnaast sinds 2006 bijzonder hoogleraar Landschapsgeschiedenis aan de RUG. In 2010 werd Spek gewoon hoogleraar en richtte hij het Kenniscentrum Landschap op binnen de Faculteit der Letteren. Het Kenniscentrum doet fundamenteel en toegepast onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse en Europese cultuurlandschappen.

Als Theo Spek wandelt in het landschap dat hij door en door kent en waar hij sinds een paar jaar middenin woont, roept dat veel op. 'Met alles wat ik weet in mijn kop, is het net een film die voor me wordt afgespeeld. Ik ken het verhaal achter elke grafheuvel, elke houtwal. Zie in gedachten de boeren die de essen bewerkten en de beekdalen hooiden. Ik zie de herders met hun koeien lopen en kinderen zwemmen in het Zeegserloopje, hier vlak achter het huis.'

Hij had nooit gedacht hoogleraar Landschapsgeschiedenis in Groningen te worden en ook niet dat hij nog eens een huis zou kopen vlakbij de plek waar hij in het verleden, vanuit Wageningen, veldwerk verrichtte met studenten – stuifmeelonderzoek om precies te zijn. Er is nog veel meer dat hij bestudeerd heeft in dit gebied rondom de Drentsche Aa, voordat hij naar het Noorden kwam. Zijn proefschrift van 1100 pagina's waarmee hij (parttime) dertien jaar bezig was, ging over het Drentse esdorpenlandschap. In 2009 verscheen vervolgens mede van zijn hand een veldnamenatlas – elk perceeltje had hier vroeger een eigen naam, zoals Torenveen of Stoefgat. En begin juli wordt de *Landschapsbiografie van de Drentsche Aa* gepresenteerd, waaraan Spek veel heeft bijgedragen.

Gedachtenplan

Eind februari zit hij thuis in Noord-Drenthe nog te schaven aan wat een dikke pil wordt. In 2003 maakte hij het plan hiervoor, samen met Hans Elerie, een andere kenner van het gebied. Beiden zijn historisch geograaf. Met dertien andere specialisten hebben ze aan de biografie gewerkt, onder wie archeologen, aardwetenschappers, een stedenbouwkundige en ecologen. Resultaten van eerder

gedane studies én nieuw uitgevoerd onderzoek zijn in deze publicatie gebundeld, rijkelijk voorzien van illustraties, kaarten en foto's. Zo ontstond een overzicht van het gebied dat honderdduizenden jaren landschapshistorie bestrijkt en de ontwikkeling van stroomdal naar een schitterend esdorpenlandschap laat zien.

Een landschap beschouwen vanuit zoveel mogelijk gezichtspunten en de samenhang tussen al die perspectieven verhelderen, dat is wat Spek graag doet en wat hij zijn masterstudenten Landschapsgeschiedenis wil leren. 'Alleen met zo'n integrale benadering krijg je inzicht in de wisselwerking die er door de eeuwen heen heeft plaatsgevonden tussen mens, natuur en landschap. Juist hier is die altijd heel sterk geweest: het Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap Drentsche Aa is het enige nationale landschap waar je de combinatie vindt van natuur, landbouw en levende dorpen. Al is het aantal boeren sterk afgenomen: telde elk van de ruim dertig dorpen er ooit vijftien tot twintig, nu zijn dat er nog maar een of twee.'

De Landschapsbiografie verschijnt precies een halve eeuw nadat drie heren met een zogeheten 'Gedachtenplan voor het Stroomdallandschap Drentsche Aa' op de proppen kwamen – de eerste aanzet tot bescherming van het gebied. Sindsdien is de erkenning van de uitzonderlijke kwaliteiten van het landschap alleen maar toegenomen. Voor de financiering van de levensbeschrijving ervan tekenden de Provincie Drenthe, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Kenniscentrum Landschap van de RUG.

Melancholiek

Als Theo Spek zijn hond uitlaat of door de velden rond de Aa dwaalt, zijn het niet alleen historische beelden die hem

‘Dit landschap is als een wijze oude vrouw’

bespringen. ‘Je wordt ook telkens geconfronteerd met het verschijnsel tijd. Net als veel anderen hier, raas ik ’s morgens meestal weg met de auto naar Groningen. Dat is zo’n contrast met lopen door dit langzame landschap. Vroeger ging alles veel trager, hoewel Drenthe beslist dynamischer was dan lang werd aangenomen. Eeuwenlang waren mensen hier vooral gericht op overleven en het doorgeven van hun boerenbedrijf aan de volgende generatie. Die traagheid en eenvoud stemmen me soms melancholiek, ook al wordt vaak gezegd dat je het verleden niet moet romantiseren.’

Zijn liefde voor dit gebied heeft ook te maken met ‘de enorme schoonheid’: de hoogteverschillen, de afwisseling en de ouderdom die voor hem aan zoveel dingen is af te lezen. ‘Alsof je met een heel oude man of vrouw over al zijn of haar ervaringen praat.’

De in de biografie verzamelde kennis heeft niet alleen als doel een breed publiek in staat te stellen dit landschap beter te begrijpen en het daardoor nog meer te kunnen waarderen. Het boek dient ook als fundament voor de toekomstige omgang ermee. Over dat laatste hebben de verschillende auteurs soms verhit gediscussieerd, vertelt Spek. Een terugkerende vraag was hoe ver je moet gaan met natuurherstel. ‘De ecologen zouden het gebied graag natuurlijker willen inrichten. Cultuurhistorici zoals ik willen hier best in meegaan, maar dan dient het landschappelijke erfgoed wel met respect te worden behandeld en moet ook de landbouw een goede plek krijgen.’

Daarbij tekent zich meteen een volgend probleem af. Wat hier past qua landschapsonderhoud, is vaak een vorm van kleinschalig agrarisch beheer, een imitatie van hoe het vroeger gebeurde. Maar dat is arbeidsintensief en dus rijst

de vraag: wie gaat dat betalen? Spek heeft er zelf nog geen definitief antwoord op. Het rijk bezuinigt, en het geprivatiseerde Staatsbosbeheer zit in geldnood. Entree heffen is geen echte optie. ‘Dit landschap is altijd een collectief goed geweest. Niet alleen qua recreatie, ook de bossen, heidevelden, stroomdalen en bouwlanden waren vroeger groten-deels een bezit waar dorpsgemeenschappen samen voor zorgden.’ Vandaar dat de hoogleraar naast het professionele beheer voorlopig zijn hoop mede vestigt op nieuwe collectieven van bewoners die zelf de handen uit de mouwen steken, zoals in verschillende dorpen al met veel enthousiasme gebeurt.

Bewoners

Is Spek na zoveel jaar studeren op en publiceren over het Drentsche-Aa-landschap nu letterlijk klaar met het gebied? Het antwoord is nee. ‘Strikt genomen is het niet een échte biografie geworden. Wat betreft de fysieke levensloop van het gebied: die is uitputtend beschreven. Maar de sociale en vooral de mentale dimensie die onlosmakelijk met het landschap zijn verbonden kunnen nog veel beter worden onderzocht. Hoe de vroegere bewoners dachten, zich voelden en het landschap beleefden, daar weten we nog weinig van. Om daar achter te komen heb je bijvoorbeeld egodocumenten nodig, oude verslagen van rechtszaken of schilderijen. We hadden nog jaren nodig gehad om ook die kant van het verhaal te belichten.’

> www.rug.nl/inbeeld-tspek

TEKST > ANNEMARIE KOK

FOTO > KLAAS VAN SLOOTEN

Boek, congres, feestweek

Ter gelegenheid van het jubileum verschijnt op **1 juli** a.s. *Landschapsbiografie van de Drentsche Aa*, is er op **2 juli** het congres ‘Het experiment van de Drentsche Aa’ en, van maandag **29 juni t/m zondag 5 juli**, de ‘Week van de Drentsche Aa’, afgesloten met het FestiValderAa in Schipborg.

Voorintekening, inschrijven congres en meer informatie op www.drentscheaa.nl

Landschapsbiografie van de Drentsche Aa
Redactie: Theo Spek, Hans Elerie, Jan Bakker en Ineke Noordhoff
www.vangorcum.nl
€ 34,95; € 28,50 bij intekening vóór 1 juni 2015

Waar voor de oorlog 500 diamantslijpers werkten bij het familiebedrijf in de Amsterdamse Pijp, zijn dat er nu nog twee. Het bewerken van de edelstenen gebeurt in het buitenland. [Edward Asscher](#) (1946), alumnus economie 1970, is directeur van de Koninklijke Asscher Diamant Maatschappij, kortweg Royal Asscher. Hij bereist de hele wereld. Voor de zaak, maar ook, als voorzitter van het World Diamond Council, om zijn sector te zuiveren van bloeddiamanten.

Een diamant zonder wroeging

Massaproductie, dat doe je niet meer in Nederland', vertelt Edward Asscher. De directeur ontvangt in het monumentale Amsterdamse bedrijfspand van Royal Asscher, dat getuigt van een lange historie. Aan de muur hangt het portret van Joseph Isaac Asscher, in 1854 de oprichter. 'Kloven, zagen en slijpen gebeurt tegenwoordig in China, Rusland en India, ondersteund door lasermachines en computers. Van de 500 diamantslijpers die hier in Amsterdam bij ons werkten, waren er na de oorlog nog vijftien in leven, maar meer dan honderd zijn het nooit meer geworden. En nu hebben we er hier nog twee.'

Bloeddiamanten

Eind vorige eeuw werd de diamanthandel opgeschrikt door het verschijnsel bloed-diamanten. Afrikaanse rebellen groepen bleken voor hun oorlogsvoering forse inkomsten te verwerven uit door hen gecontroleerde diamantmijnen. 'En dat wil je niet, zegt Asscher, 'je wilt weten waar je ruwe diamanten vandaan komen. Een diamant is een symbool van liefde en dat wil je niet laten besmetten door zoiets als een vuile oorlog.' Het probleem werd aangekaart door ngo's en de VN-Veiligheidsraad. Sindsdien werken regeringen, diamant-industrie en ngo's samen aan 'conflictvrije' diamanten. 'Er zijn controleprocedures opgezet,' zegt Asscher. 'Als bij analyse blijkt dat een ruwe diamant uit verdacht gebied komt, dan neem je die niet in de handel.'

Dit zogeheten Kimberley-proces was aanvankelijk succesvol. Het percentage conflict-diamanten in de totale wereldproductie nam af van 4 naar minder dan 0,5 procent. Maar een paar jaar geleden kwam de klad in het proces. 'Vooral de verhouding tussen industrie en ngo's was niet goed meer. Ik ben toen gevraagd voorzitter te worden van de World Diamond Council, de vertegenwoordiger van de industrie. We hebben nieuwe afspraken gemaakt – de industrie doet nu precies wat ze belooft – en nu zijn de verhoudingen weer goed. Dat wij hierin

zelf het voortouw namen, verbaasde iedereen. Overigens maken de extra vliegreizen het wel behoorlijk pittig. Maar het helpt dat sinds mijn 65ste mijn dochter en zoon samen met mij de directie voeren.'

Groningen

Hoewel geboren en getogen in Amsterdam, ging hij in Groningen studeren. Waarom? 'Ik wilde economie doen en liefst ver van huis. Maar Rotterdam, daar ga je niet heen als Amsterdammer en Tilburg was katholiek. Bleef over Groningen.' Als lid van Vindicat heeft hij er een mooie tijd gehad. 'Ik kom er nog vaak. Zo vierden we met ons jaar 1964 onlangs ons 50-jarig jubileum. Was ontzettend gezellig. Het zijn echt connecties voor het leven.' Max van den Berg, voormalig links rebel en sinds 2007 Commissaris van de Koning van Groningen, hield er ook een speech. Minder

‘Een diamant is een symbool van liefde en dat wil je niet laten besmetten door zoiets als een vuile oorlog.’

raar dan het lijkt, want: 'Samen met Max en ook Jacques Wallage zat ik, als voorzitter van de JOVD, in de studentengemeenteraad die er toen was. Daarin hebben we altijd veel met elkaar gedebatteerd.'

Ook met de universiteit in Groningen probeert Asscher een band te houden. 'Als bedrijf zijn wij bezig met maatschappelijk verantwoord ondernemen en de RUG doet onderzoek op dat gebied. Daar willen wij graag ons voordeel mee doen. En zo hebben wij nu een stagiair van de RUG bij ons lopen die zich hiermee bezighoudt.'

De achternaam Asscher is een bekende in Nederland. Zo was grootvader Abraham Asscher een van de voorzitters van de Joodsche Raad, die een hevig bediscussieerde rol speelde

bij de deportatie van de Nederlandse joden onder de Duitse bezetting. Maar kleinzoon Edward is daar niet zo mee bezig. 'De generatie boven mij, de kinderen van mijn grootvader, waren ernstig gelaedeerd door wat in de oorlog is gebeurd. Maar ik heb er altijd afstand van gehouden. En dat heeft mij veel goed gedaan. Ik heb mij er nooit emotioneel door getroffen gevoeld.'

Een ander bekend familielid is zijn neef Lodewijk Asscher, de huidige minister van Sociale Zaken. 'Inhoudelijk staan wij ver van elkaar af – ik ben een ouderwetse liberaal en hij een sociaal-democraat. Maar ik vind dat hij het uitstekend doet. Hij is politiek actief vanuit idealisme, vanuit maatschappelijke betrokkenheid en dat waardeer ik. Ik zit zelf ook in de politiek en ik zie veel mensen om me heen voor wie hun eigen agenda minstens zo belangrijk is als hun politieke ideeën.'

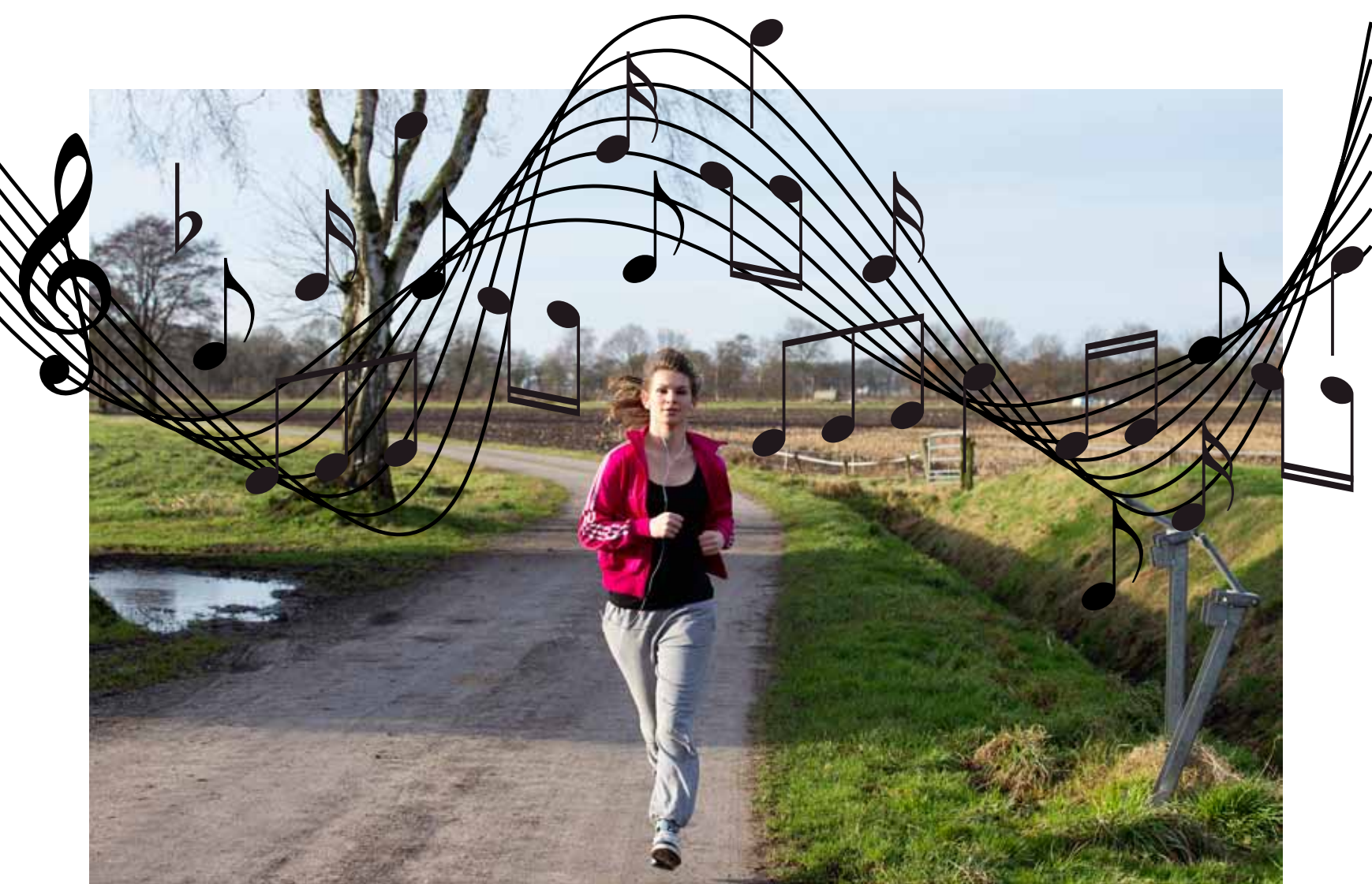
Ouderwetse liberaal

Met 'een ouderwetse liberaal' bedoelt de diamantair 'dat ik individuele burgerrechten erg belangrijk vind. De hele maatschappij, inclusief mijn eigen VVD, is naar rechts opgeschoven. Law and order staan steeds hoger op de prioriteitenlijst en burgerrechten komen in het gedrang. Ik vind dat een verkeerde ontwikkeling en laat dat binnen mijn partij ook weten. Als lid van de partijraad en binnen de Amsterdamse VVD zeg ik wat ik vind.'

Toen in 2010 het eerste Kabinet Rutte werd geformeerd, was ik het enige zittende VVD-kamerlid dat zich tegen de gedoogcoalitie met Wilders uitsprak. Later heeft Rutte erkend dat het fout was. Als VVD moeten wij ons niet inlaten met een extreme partij op de rechterflank. De manier waarop Wilders over moslims spreekt vind ik uit den boze. Het is xenofobie en levensgevaarlijk. Anderzijds moet je problemen natuurlijk wel benoemen,' aldus de voormalige senator.

TEKST > JOS OVERBEEKE

FOTO > JEROEN VAN KOOTEN

Hardloper Haile Gebrselassie rent graag op Scatman John's *I'm a Scatman* – volgens bewegingswetenschapper **Harjo de Poel** geen geschikt liedje. Maar het hielp de Ethiopiër in 1998 wél een nieuw wereldrecord te vestigen op de tweeduizend meter indoor. De Poel vertelt hoe dat komt en hoe ook amateurlopers kunnen profiteren van muziek bij het rennen.

Rennen op muziek

Harjo de Poel rende eens een rondje om het Paterswoldse meer. Het viel hem vies tegen. Sindsdien houdt hij het bij afstanden van tien, elf kilometer. Als bewegingswetenschapper vertelt hij graag een technisch verhaal over spiermassa, lange en korte benen, rode en witte spiervezels, maar kort gezegd komt het hierop neer: hij is gewoon geen langeafstandsloper.

Wat hij wel is? Volleyballer, basketballer, wielrenner, wetenschapper en groot liefhebber van ritme. Op de middelbare school in Borculo drumde hij mee op Nirvana

en Pearl Jam, zijn afstudeerscriptie schreef hij over lopen en voor zijn proefschrift onderzocht hij hoe twee musicerende handen onafhankelijk van elkaar een ander ritme kunnen spelen. Aan *Broerstraat 5* vertelt de universitair docent Sport Science hoe muziek kan helpen bij hardlopen.

Red Hot Chili Peppers

'De mens heeft een aangeboren neiging tot synchroniseren. Als we een liedje horen trommelen we mee en publiek in het Concertgebouw applaudisseert synchroon. Zelfs

vuurvliegjes zenden synchroon licht uit. De onbewuste neiging tot synchroniseren heet het 'entrainment effect', zegt De Poel. De reflex is maar moeilijk te onderdrukken, zo weet hij nog uit zijn schooltijd als drummer. En probeer maar eens om in de Herestraat niet op de maat van het draaiorgel te lopen.

Door zijn pas te synchroniseren met muziek kan een hardloper zijn prestaties verbeteren, maar dat gaat niet zomaar. 'De muziek moet qua ritme in de buurt liggen van je natuurlijke loopfrequentie. Stel je voor dat je loopfrequentie overeenkomt met 138 BPM, beats per minute. Wil je sneller lopen, dan kun je het beste naar nummers luisteren met een nét iets hogere BPM. Naar *Higher ground* bijvoorbeeld, van Red Hot Chili Peppers, dat een ritme heeft van 140,78 BPM.'

De Ethiopiër Haile Gebrselassie laat zien dat uitzonderingen mogelijk zijn. Toen hij in 1998 in Birmingham een nieuw wereldrecord op de tweeduizend meter indoor vestigde, schalde op zijn verzoek *I'm a Scatman* van John Scatman door de speakers. 'Een draak van een nummer', zegt De Poel, 'met een ritme van ongeveer 130 BPM, veel trager dan het looptempo van Gebrselassie. Zijn tempo ligt op ongeveer 180-190 BPM, hij moet dus ongeveer anderhalf keer sneller hebben gelopen dan de *beat* van de muziek, in een zogenaamd syncopisch ritme.'

Metronoom

Liedjes kunnen ons op twee manieren helpen onze prestaties te verbeteren. Enerzijds heeft muziek een motivationele component, die vaak een optelsom is van ritme en tekst: dat veel lopers zweren bij Bruce Springsteens *Born to run* is geen verrassing. Ook associaties met een nummer spelen een rol, ontdekte De Poel toen tijdens een rondvraag onder studenten opvallend vaak het nummer *Lose yourself* van rapper Eminem werd genoemd. 'Voor een hardloopnummer is *Lose yourself* vrij traag, maar de opbouw is krachtig, de tekst is opzwevend en de associaties met Eminems film *8 Mile* compenseren kennelijk voor het lage aantal beats per minute.'

Anderzijds helpt het ritme om sneller te rennen. Dat ritme nog belangrijker is dan beat, tekst en associaties, ontdekte Melvyn Roerdink, voormalig kamergenoot van De Poel aan de Vrije Universiteit. Roerdink en zijn collega's lieten drie groepen amateurlopers rennen op een loopband. Eén groep liep op muziek van Red Hot Chili Peppers, David Guetta, DJ Tiësto, Black Eyed Peas of The Prodigy, één groep liep zonder muziek en de derde groep liep op het ritme van een metronoom. Wat bleek? Niet de proefpersonen die naar muziek luisterden liepen het langst door – 'participants ran to exhaustion' – maar de proefpersonen die alleen op het ritme van de metronoom renden! Volgens De Poel komt dat doordat de metronoom een perfecte cadans aangeeft, 'perfecter' dan het ritme van muziek. 'Zelfs muziek met een schijnbaar regelmatig beat, zoals de trance van DJ Tiësto, is niet perfect, omdat het immers door mensenhanden is gemaakt. In een discotheek dansen we graag op niet-perfecte, 'menselijke' muziek, maar hardlopen gaat efficiënter op het superstrakke ritme van een metronoom.'

Wie geen enkel ritmegevoel heeft, profiteert trouwens niet van hardlopen op muziek. Ook denkt De Poel dat muziek vooral werkt voor beginnende lopers. Hij kent

professionele lopers die liever zonder muziek rennen. 'Frank Blikslager – in november won hij nog de Plantsoenloop in het Noorderplantsoen – vertelde eens dat hij zich het liefst op zijn eigen voetstappen concentreert. Hij synchroniseert dus met zichzelf. Zelf let ik altijd op mijn adem. Mijn ademhaling en voetstappen geven een ritme aan, ik heb geen behoefte aan een derde ritme van mijn iPod.'

Dansen

Het entrainment effect – onze natuurlijke neiging tot synchroniseren – kan ook op andere manieren helpen om de loopprestaties te verbeteren. Er zijn namelijk aanwijzingen dat sámen lopen tot betere prestaties leidt. Lopers op een loopband die videobeelden bekeken van een andere loper, stemden hun pas af op diens ritme. Hun zuurstofconsumptie was lager dan die van lopers die zonder videobeelden renden: hardlopers die hun pas met anderen synchroniseren, gebruiken hun energie dus efficiënter en lopen misschien sneller. Dat het omgekeerde ook gebeurt, merkte De Poel toen hij wel eens samen met een vriend liep die aanzienlijk kleiner is en een hogere looppasfrequentie heeft. 'We liepen niet synchroon en dat maakte me kriegel, alsof ik danste met een meisje zonder ritmegevoel.'

‘Hardlopen gaat efficiënter op het superstrakke ritme van een metronoom’

Lopers die wel synchroniseren met elkaars beat, hebben mogelijk een extra voordeel. Recent onderzoek suggereert dat perfect synchroon bewegen ertoe leidt dat een loper meer endorfinen aanmaakt dan hij in zijn eentje zou doen. Endorfinen – wie niet van hardlopen houdt, kan ze uit seks of chocolade halen – hebben een pijnstillende werking en dragen bij aan een geluksgevoel. Vanwege de synchronisatie met anderen noemen wetenschappers dit fenomeen ook wel *rowers high*.

Leuk liedje

Terug naar de muziek. Want logischerwijs zijn niet alleen ritme, tekst en associaties bepalend voor de loopprestatie, maar ook de liefde voor het liedje. De Poel: 'Je moet affiniteit hebben met het genre. Zelfs als het ritme van zijn nummers perfect paste bij mijn natuurlijke looptempo, zou ik niet graag op David Guetta rennen, terwijl ik het op The Prodigy en Red Hot Chili Peppers een aardig poosje volhoud.'

Dat verklaart mogelijk waarom Gebrselassie een wereldrecord kon vestigen op een nummer dat qua ritme niet overeenkomt met zijn natuurlijke loopfrequentie: misschien vond hij *I'm a Scatman* gewoon een leuk liedje.

TEKST > HINKE HAMER

FOTO'S > JEROEN VAN KOOTEN

Harjo de Poel

(Emmen, 1975) rondde zijn studie bewegingswetenschappen in Groningen in 2001 af. Hij voltooide zijn promotieonderzoek in 2007 aan de Vrije Universiteit en keerde in 2008 terug naar Groningen. Hij is nu universitair docent Sport Science bij het Centrum voor Bewegingswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG).

Tentoonstelling

Centre for East Asian Studies
Groningen

Rediscovering Mongolia's
Manuscripts

Foto's van Mareike Günsche
t/m september in het
Harmoniegebouw

www.rug.nl/ceasg

Zonder omweg

U wordt geregeld benaderd door grote Goede Doelen die vragen om uw steun. Ze doen goed werk, benaderen het brede publiek, zijn een begrip in onze samenleving en over het algemeen hebben ze een zeer goede naam. Veel van deze fondsen financieren wetenschappelijk onderzoek en hebben hetzelfde doel als het Ubbo Emmius Fonds van de RUG.

Graag wil ik benadrukken dat de wetenschappers en bestuurders van de RUG heel blij en dankbaar zijn voor de bijdragen die de grote bekende fondsen, zoals het Longfonds, de KWF Kankerbestrijding aan onze wetenschappers beschikbaar stellen.

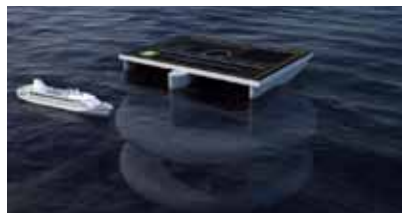
Wat veel donateurs zich niet realiseren is dat de bekende fondsen uw geld besteden aan het in stand houden van de (eigen) organisatie, publiciteit en ook hun fondsenwerving wordt betaald uit uw bijdragen. Wetenschappers van Nederlandse universiteiten en onderzoeksinstituten dienen aanvragen in en er wordt al dan niet geld toegewezen. Kunt u als donateur bepalen of uw geld goed is besteed? Weet u wat de resultaten van het onderzoek zijn? In ieder geval weten we dat slechts een klein deeltje van het beschikbare geld bij de RUG in Groningen terecht komt.

Als u rechtstreeks doneert aan onderzoeken die door wetenschappers van de RUG worden uitgevoerd, dan gaat uw bijdrage voor 100% naar dit doel en u krijgt – tenminste jaarlijks en via de alumni kringen ieder half jaar – van de wetenschappers terugkoppeling over de resultaten. U weet waar uw donatie blijft en u weet dat er niets aan de strijkstok blijft hangen. Uw bijdrage aan het Ubbo Emmius Fonds wordt voor 100% besteed aan het doel waaraan u doneert! U kent de organisatie, want u bent er immers zelf opgeleid en u kunt er op vertrouwen dat de wetenschappers zich zeer bewust zijn van het feit dat u als het ware meekijkt.

Uw alma mater bestaat al meer dan 400 jaar. Als u doneert aan een groot fonds, komen uw euro's in een grote pot en alleen met een beetje geluk komt er een beetje van bij de RUG terecht. U kunt deze omweg en het verlies onderweg ook vermijden en uw euro's via het Ubbo Emmius Fonds rechtstreeks naar het vertrouwde adres sturen! Uw support is voor ons goud waard.

Tienke Koning is directeur van het Ubbo Emmius Fonds
www.ubboemmiusfonds.nl

Golfenergie oogsten uit zee

In één meter oceaans zit voldoende golfenergie om tienduizend gloeilampen van 100 Watt te laten branden. Maar hoe kan je die energie oogsten? Wout Prins, projectmanager Ocean Grazer en docent bij het Research Institute of Technology and Management van de RUG, denkt dat hij de perfecte oplossing heeft. In een loods naast het natuurkun-

de- en scheikundegebouw werkt hij aan een schaalmodel van zijn Ocean Grazer. De RUG heeft er patent op aangevraagd. Hoe de Ocean Grazer werkt? Lees www.rug.nl/sciencelinx-oceangrazer en kijk www.unifocus.nl van 19 november 2014.

Miljoenenpremies voor Groningse top-onderzoekers

Vijf Groningse hoogleraren krijgen van NWO ieder een Vici-beurs van anderhalf miljoen euro om de komende vijf jaar vernieuwend onderzoek te doen en een onderzoeksgroep op te bouwen. Het zijn: Johan Bos (computationele semantiek), Amina Helmi (vormingsgeschiedenis Melkweg), Thea Hilhorst (humanitaire hulp bij natuurrampen in conflictgebieden), Marcel Timmer (mondiale waardeketens) en René Veenstra (anti-pestprogramma's op scholen).

Van de European Research Council (ERC) kregen vier jonge, talentvolle onderzoekers eveneens een subsidie van anderhalf miljoen euro – een Starting Grant – toegekend: Mladen Popović (digitale paleografie en Dode Zeerollen), Thorben Cordes (transporteiwitten met enkel-molecuul fluorescentie microscopie), Lude Franke (immuunziekten, omgeving en genetica) en Anna Salvati (medicatie-transport met nanodeeltjes). Monika Baár (impact VN Year of Disabled Persons) en Jianting Ye (nieuwe transistors m.b.v. elektrochemie, vaste-stoffysica en device-fysica) ontvingen bovendien een ERC Consolidator Grant van twee miljoen euro.

University Campus Fryslân

Deputeerde van Fryslân Jannewietske de Vries en collegevoorzitter van de RUG Sibrand Poppema presenteerden hun plannen op 23 januari j.l. Er komt een University Campus Fryslân (UCF) in Leeuwarden, als elfde faculteit van de RUG. Jouke de Vries wordt per 1 mei 2015 benoemd als decaan van deze faculteit, die de officieel de naam University of Groningen/Campus Fryslân krijgt. Hoogleraar bestuurskunde De Vries was wetenschappelijk directeur van de Haagse Vestiging van de Universiteit Leiden. Poppema is blij met de samenwerking in Fryslân: 'We willen onze positie als universiteit van het Noorden versterken door in een hechte samenwerking met de hogescholen in Leeuwarden gebruik te maken van de bestaande infrastructuur hier in de regio. Tegelijkertijd voorzien we daarmee het Noorden van een stabiele en duurzame kennisinfrastructuur. We investeren in kennis en banen. Dat levert ons meer binding met de regio op, meer masterstudenten en onderzoek.'

Online cursus Nederlands loopt storm

Maar liefst 30.000 deelnemers vanuit de hele wereld zijn op 2 maart j.l. gestart met de Introduction to Dutch MOOC (Massive Open Online Course). De drie weken durende cursus, ontwikkeld door het Talencentrum van de RUG, is een kennismaking met de Nederlandse taal én met de stad Groningen, de RUG en de regio. In juni start de cursus opnieuw.

Gratis inschrijving op futurelearn.com/courses/dutch.

> www.unifocus.nl van 25 februari 2015

Gerbrand Visser nieuwe directeur UEF

Het Bestuur van het Ubbo Emmius Fonds en het College van Bestuur van de RUG hebben Gerbrand Visser per 1 september 2015 benoemd als nieuwe directeur van het Ubbo Emmius Fonds. Hij volgt Tienke Koning op die op 1 september a.s. de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Visser studeerde notarieel recht en belastingrecht in Groningen en is vanaf januari 1983 werkzaam in het notariaat. Hij werkte de afgelopen

jaren als notaris/partner met als specialisme vennootschaps- en ondernemingsrecht bij Allen & Overy in Amsterdam. Tienke Koning is sinds 2007 directeur van het Ubbo Emmius Fonds. Ze zal zich ook na 1 september een paar dagen per week voor het UEF blijven inzetten.

Steun ook onderzoek en onderwijs aan de Rijksuniversiteit Groningen. Kijk op www.ubboemmiusfonds.nl of www.rugsteunt.nl voor een overzicht van de projecten van het Ubbo Emmius Fonds. Of maak een donatie over op NL 37 TRIO 078 490 6009 (onder vermelding van het project waaraan u wilt doneren).

Paul Polman voorzitter Ubbo Emmius Fonds

Het Ubbo Emmius Fonds heeft een nieuwe voorzitter: Unilevertopman Paul Polman. Hij is de opvolger van Jan Willem Baud, die actief zal blijven als lid van het presidium van het UEF. Polman (1956) haalde in 1977 in Groningen zijn kandidaatsexamen economie. In juni 2014 ontving hij een eredoctoraat van de RUG vanwege 'zijn uitzonderlijke drive om ondernemerschap en duurzame ontwikkeling

succesvol te combineren'. Polman is naast CEO van Unilever onder meer voorzitter van de World Business Council for Sustainable Development en bestuurslid van UN Global Compact, de Consumer Goods Forum en Conservation International. In 2012 en 2013 was hij, op verzoek van VN Secretaris-generaal Ban Ki-Moon, lid van het UN High Level Panel on the Post-2015 Agenda.

Het bestuur van het Ubbo Emmius Fonds bestaat uit oud-studenten van de universiteit met vooraanstaande posities in de maatschappij. Bestuursleden ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden ten bate van het fonds.

Alumnidesk: studenten bellen oud-studenten

Eind maart is een nieuwe belcampagne gestart onder alumni geneeskunde. Opnieuw proberen studenten van die studierichting geld bijeen te brengen voor de Junior Scientific Masterclass (JSM), de kweekvijver voor artsen die later patiëntenzorg willen combineren met wetenschappelijk onderzoek. Met het geld worden beurzen bekostigd voor JSM-studenten die daarmee net die extra financiële speelruimte krijgen om het maximale uit hun onderzoeksproject te halen. Op www.rug.nl/alumni/projecten leest u meer over de JSM en andere UEF-projecten. Indien u er geen prijs op stelt gebeld te worden, kunt u dit doorgeven via www.rug.nl/alumni/belmeniet.

Voorlopige opbrengst Eric Bleumink Fonds

In december 2014 werd opnieuw een campagne gehouden voor het Eric Bleumink Fonds, het fonds dat beurzen uitreikt aan talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden. De voorlopige opbrengst van deze campagne is ruim € 45.000. Meer dan 1.000 alumni maakten een donatie over.

Nao Evolution Robot voor Kunstmatige Intelligentie

Vorig jaar hebben studenten van Wiskunde en Natuurwetenschappen gebeld met alumni van de faculteit voor het Tools and Materials Fund. De opbrengst van deze actie was € 20.035. De faculteit heeft besloten met dit bedrag een Nao Evolution robot aan te schaffen voor de onderwijsprogramma's van Kunstmatige Intelligentie. De nieuwe Nao Evolution robot is de beste en meest geavanceerde in zijn markt. Het aantal studenten dat deze onderwijsprogramma's volgt is de laatste jaren enorm gestegen. De Aldebaran robots die momenteel worden gebruikt, zijn broodnodig aan vernieuwing toe.

Dankzij de belcampagne is er ook contact gelegd met de stichting PATO (Stichting voor Post Academisch Technisch Onderwijs). Deze stichting heeft besloten € 50.000 ter beschikking te stellen voor de inrichting van een Instrumentarium, een soort productiestraat waarmee studenten Technische Bedrijfskunde kunnen oefenen en onderzoeken.

De faculteit is blij met alle schenkingen en de nieuwe state-of-the-art onderwijsmiddelen.

ANTONIUS DEUSING

Op donderdag 23 april 2015 organiseert de medische alumnivereniging Antonius Deusing 'The Battle', waarin prominente sprekers en publiek debatteren over het gebruik van XTC. Zaterdag 6 juni houdt de vereniging een 'Buitendag' voor alumni. En op zaterdag 7 november is de Alumnidag met als thema 'nieuwe technologieën in de gezondheidszorg'. Blijf op de hoogte via de onze nieuwsbrief, en onze Facebook- en Linkedingroep. Kijk op www.rug.nl/umcg/organization/antonius-deusing/ voor meer informatie.

GESCHIEDENIS

Zaterdag 25 april houdt de Alumnivereniging Geschiedenis een alumnidag in Apeldoorn op Paleis Het Loo. Kijk voor het programma en nadere informatie op www.rug.nl/alumniver-gesch.

ALUMNI MOBILAE

Studiosi Mobilae nodigt alumnileden uit om op 6 juni 2015 de alumnidag bij te wonen. Op deze dag kan je andere leden spreken over waar zij in het werkveld van bewegingswetenschappen terecht zijn gekomen. Voor meer informatie, houd de website van Studiosi Mobilae in de gaten! Opgeven kan via: alumnimobilae@studiosimobilae.nl of externezaken@studiosimobilae.nl.

FOTO: TJALLING HALBERTSMA

Herders en vee aan de voet van het Altai Gebergte in West-Mongolië

Vooraankondiging

Alumnireis 2016: Mongolië

Op zoek naar een heel bijzondere reisbestemming voor volgend jaar? In de zomer van 2016 hoopt de RUG weer een alumnireis te organiseren. Ditmaal naar Mongolië, het 'Land van de Blauwe Lucht'. Dit indrukwekkende land, dat 45 keer zo groot is als Nederland, kent een enorme variëteit aan landschappen met hoge bergen, prachtige meren, uitgestrekte woestijnen, golvende graslanden, dichtbegroeide bossen en unieke wilde dieren. Het is een van de laatste onbedorven reisbestemmingen van Azië.

De reis naar Mongolië wordt begeleid door prof.dr.mr. Tjalling Halbertsma. Halbertsma is directeur van het Centre for East Asian Studies Groningen en hoogleraar Oost-Aziëstudies, met een focus op Mongolië. Hij was lange tijd in China en Mongolië werkzaam, onder meer als de eerste Nederlandse diplomaat in Mongolië voor de Nederlandse Ambassade in Beijing (zie www.halbertsma.com).

Wilt u met dé Mongolië-expert van Nederland en andere RUG-alumni afreizen naar Mongolië? Hebt u interesse in deelname of wilt u meer informatie ontvangen over deze alumnireis? Stuur dan een e-mail naar uef@rug.nl. In samenwerking met HT wandelreizen werken we aan een unieke reis. Binnenkort vindt u op www.rug.nl/alumni/reizen meer informatie. De reis kan alleen doorgaan bij voldoende belangstelling.

Nomineer: Alumnus van het Jaar 2015

Vorig jaar werd de Oegandese schrijfster en humanitair specialist van UNICEF, Monica Arac de Nyeko, verkozen tot Alumnus van het Jaar. Zij kreeg de prijs voor haar humanitaire werk in Afrika en voor haar internationaal erkende en prijswinnende literatuur, waarin ze maatschappelijk relevante onderwerpen aansnijdt. Eerdere Alumni van het Jaar waren: Wim Pijbes, Matthijs Bierman, Stine Jensen, Jelle Brandt Corstius en Jeroen Smit. Ook in 2015 kunt u een alumnus nomineren die in binnen- of buitenland:

- een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan maatschappij, wetenschap, sport of cultuur
- een inspiratiebron is voor anderen
- én geldt als een verdere belofte voor de toekomst

Geef uw suggestie door aan: alumni@rug.nl of (050) 363 7595. Meer informatie is te vinden op www.rug.nl/alumni/alumnusvanhetjaar.

TEKST > MARJAN BROUWERS

Verder denken over gedrag in organisaties

De werkvloer in evolutionair perspectief

Wie kent ze niet? De collega die tijdens een vergadering altijd het laatste woord wil hebben. De veelbelovende vrouw die toch niet solliciteert op een functie in de directie. De strijd tussen twee managers om het kantoor met de meeste ramen. Allemaal gedragingen die te herleiden zijn naar de tijd toen wij nog als jagers-verzamelaars ons kostje bij elkaar moesten scharrelen. Oerdriften op de werkvloer: hoogleraar Sociale Psychologie Bram Buunk besteedt er zijn lezing aan tijdens de jaarlijkse Masters of Management van AOG School of Management op donderdag 11 juni.

Bram Buunk is als Academiedocent verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen en ging drie jaar geleden met emeritaat. De tien jaar ervoor besteedde hij volledig aan zijn onderzoek. Daarnaast begeleidde hij een groot aantal promovendi. Tegenwoordig verdeelt hij zijn tijd tussen zijn werk aan de universiteiten

van Groningen, Valencia en Curaçao, en zijn onderzoek in Zuid Amerika. In 2010 publiceerde hij *Oerdriften op de werkvloer: Een evolutionair perspectief op organisaties*, waarin hij uitlegt hoe de evolutionaire benadering van menselijk gedrag in organisaties uitwerkt en een verklaring geeft voor ogenschijnlijk irrationeel gedrag. Daarbij kijkt hij niet alleen naar de oertijd, maar haalt hij ook geregeld onderzoek aan naar bijvoorbeeld apen.

Jagers-verzamelaars

Zijn fascinatie voor het evolutionaire perspectief komt voort uit zijn observatie dat er in de Sociale Psychologie geen overkoepelende theorie bestaat die allerlei verschijnselen op microniveau kan verklaren. "Ik vroeg me af of het mogelijk was om verschijnselen zoals denken in 'wij' en 'zij', gevoeligheid voor sociale uitsluiting en de neiging van mensen om zich te conformeren aan de groep te verklaren vanuit Darwinistisch perspectief. Daarvoor moest ik me verdiepen in de biologische grondslagen van het menselijk gedrag, de evolutiebiologie en de evolutionaire culturele antropologie. Ik vond dat fascinerend: dit is een thema waar allerlei vakgebieden samenkomen. Zo is het razend interessant om te onderzoeken hoe mensen leefden voor de opkomst van de industriële samenleving. Bijzonder interessant zijn de jagers-verzamelaars. Daarvan kunnen we heel veel leren over menselijk gedrag in evolutionair perspectief."

Hoogopgeleide, kinderloze vrouwen

Buunk kijkt niet alleen naar het evolutionaire verleden, maar ook naar het heden. "Als je middenin een verandering zit, zie je niet goed wat er gebeurt. Toch kunnen we zien hoe de evolutie van de mens voortschrijdt. Denk aan de trend onder hoogopgeleide vrouwen om geen kinderen te krijgen. Dat betekent dat naar verhouding minder ambitieuze vrouwen meer nakomelingen krijgen. Wat zijn daarvan de gevolgen? Of kijk hoe kinderen tegenwoordig opgroeien. In de negentiende eeuw stierven veel kinderen voor ze volwassen werden, alleen de sterksten overleefden. Nu is dat niet meer zo, althans niet in de westerse wereld. Wat betekent dat voor de toekomst?"

Seksuele selectie

In zijn boek gaat hij vooral in op gedragingen in organisaties, geïllustreerd door verhelderende en vaak herkenbare interviews met ervaringsdeskundigen. Bijvoorbeeld over de rol van roddelen op de werkvloer en de verhouding tussen mannen en vrouwen op het werk. Buunk: "Zo zie je dat mannen brutaler zijn dan vrouwen als het gaat om het verkrijgen van een hogere positie. Vrouwen zijn daar veel bescheidener in. Vrouwen kunnen, vreemd genoeg, minder goed omgaan met conflicten. Ze maken het vaak persoonlijk, terwijl mannen elkaar na afloop op de schouders slaan en een biertje gaan drinken. Ook bijzonder is dat mannen en vrouwen elkaar niet als rivalen zien. Neem Rijkman Groenink, die stond erom bekend dat hij vreselijk competitief was naar mannen toe, maar dat hij vrouwen juist beschermde en steunde." Evolutie-nair kan Buunk dit voorbeeld van seksuele selectie goed verklaren. "In de loop van de evolutie zijn mannen altijd elkaars concurrent geweest in het verwerven en behouden van vrouwen en hebben ze eigenschappen ontwikkeld om de strijd met andere mannen aan te gaan. Dat doen ze met fysieke wapens en uiterlijke kenmerken, maar ook met eigenschappen als sociale vaardigheden, intelligentie, communicatie en sociaal leiderschap." Zo is de lengte van de man een goede indicatie van zijn aantrekkelijkheid voor vrouwen. Vrouwen hebben namelijk een voorkeur voor mannen die langer zijn dan zij. Kleine mannen compenseren hun fysieke nadeel dan vaak weer met een ongelooflijke geldingsdrang waardoor ze macht en status verwerven.

Queen Bee

Hoewel hij ervan overtuigd is dat vrouwen goede leiders kunnen zijn, minstens zo goed als mannen, kan Buunk wel verklaren waarom zo weinig vrouwen doorstoten naar de top. "Ze zijn te bescheiden, maar hebben ook last van het Queen Bee-effect. Vrouwen op hoge posities zijn er vaak niet op uit om andere vrouwen aan te nemen. Ze vinden het leuk om alleen tussen de mannen directeur of commissaris te zijn en zien andere vrouwen als rivalen. Zeker als het gaat om aantrekkelijke vrouwen. Het idee dat vrouwen meer kansen zouden hebben om hogerop te komen als er meer vrouwen in de sollicitatiecommissie zouden zitten, is dus incorrect. Dat werkt vaak contraproductief."

Doelgericht zijn of jezelf wegcijferen

Dat er uit onderzoeken naar arbeidstevredenheid vaak zoveel kritiek is op leiders, vindt hij vanuit evolutionair perspectief niet vreemd. "Dat betekent niet dat leiders het zo slecht doen. We hebben allemaal de ingeboren neiging om ons aan de ene

kant te conformeren aan de leider. Anders komt onze plek in de groep in gevaar. Aan de andere kant is de leider wel iemand die boven ons staat en die willen we naar beneden halen, omdat wij die status ook willen hebben. Uit een langlopend Amerikaans onderzoek naar leiderschap in een aantal grote bedrijven kwam naar voren dat twee kenmerken van leiders het meest effectief zijn op de lange termijn: doelgerichtheid: de leider die weet wat hij wil, en bescheidenheid: de leider is nederig en cijfert zichzelf weg in het belang van de organisatie. Dat laatste is maar weinig mensen gegeven: het zijn vaak de narcistische leiders die boven komen drijven. Nederigheid is hen vreemd."

Informele leider

Een interessant gegeven van leiderschap is de positie van de informele leider in een groep. "Dat is iemand die geen leidinggevende functie heeft, maar wel heel veel invloed heeft. Hij, vaker nog is het een zij, bepaalt wat er gebeurt, omdat de formele leider het te druk heeft met zijn eigen dingen. Vaak gaat het om iemand die charismatisch is, goed naar mensen luistert en daardoor heel veel invloed heeft. Een mooi voorbeeld kwam voor bij een groep chimpansees in Arnhem, waar een vrouwtje grote invloed had op het verzoenen van conflicten tussen mannetjes. Zij was niet de formele leider, maar had grote invloed op de hele groep." Een leider kan veel hebben aan zo iemand in de groep, maar Buunk wijst meteen op een inherent gevaar: "Als je zo'n informele leider tegen je hebt, kom je als formele leider nergens."

Startmomenten 2015

donderdag 9 april	HR-Strateeg
dinsdag 14 april	Verandermanagement
woensdag 15 april	Strategisch Ondernemen met Arbeid
maandag 20 april	Persoonlijk Leiderschap in Transitie
dinsdag 21 april	Strategisch Programmamanagement
dinsdag 21 april	Leiderschap in Management
maandag 18 mei	Excelleren in Onderwijsbestuur
donderdag 21 mei	Talent en Organisatieontwikkeling
dinsdag 26 mei	Strategisch Leiderschap
donderdag 28 mei	Bestuurlijk Leiderschap
donderdag 4 juni	Psychologie in Organisaties
donderdag 4 juni	Leiderschap in Duurzaamheid
woensdag 10 juni	Publieke Strategie en Leiderschap
zondag 5 juli	Summer Academy
dinsdag 8 september	Bedrijfskunde en Leiderschap - Groningen
woensdag 9 september	Bedrijfskunde en Leiderschap - Leusden

Proefcollege bezoeken?
Kijk op www.aog.nl

AOG school of
management
amersfoort / groningen

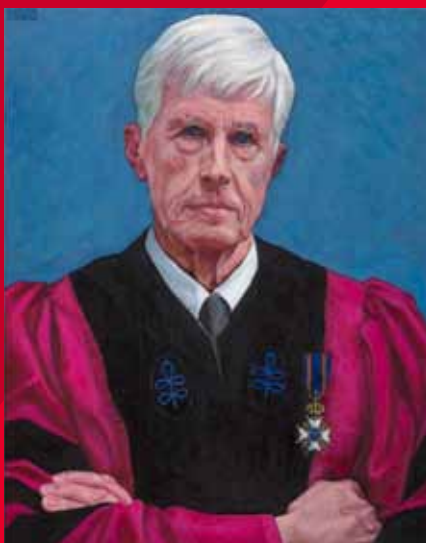
Aanwinsten

Sinds de stichting in 1614 heeft de Groningse universiteit de traditie dat het portret van emeriti-hoogleraren wordt aangeboden aan de alma mater.

J. Griffiths

Rechtssociologie (1976-2006)
door R. van der Werken

S.M. Lindenberg

Theoretische sociologie (1980)
door Paul de Bie

Inlichtingen over schenking van portretten: emeritus prof.dr. G. Boering, tel. (050) 541 6483 / gtboering@hetnet.nl of directeur Universiteitsmuseum Rolf ter Sluis, r.ter.sluis@rug.nl. Meer informatie: www.rug.nl/portrettengalerij

Tenzij anders vermeld beginnen oraties om 16.15 uur.
Meer informatie: afdeling Communicatie, tel. (050) 363 4444, communicatie@rug.nl of <http://www.rug.nl/news-and-events/inauguration>. Wijzigingen en vergissingen voorbehouden.

GEDRAGS- EN MAATSCHAPPIJ- WETENSCHAPPEN

7 april 2015

prof.dr. K. (Klaas) van Veen
*Onderwijskunde, i.h.b. de ontwikkeling van beroeps-
vaardigheden van leraren*

ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

14 april 2015

prof.dr. C.L.M. (Niels) Hermes
Internationale financiering

12 mei 2015

prof.dr. K. (Koert) van Ittersum
*Marketing en consumenten
welzijn*

RECHTSGELEERDHEID

21 april 2015

prof.mr.dr. H.D. (Hein) Wolswijk
Straf- en strafprocesrecht

19 mei 2015

prof.dr. W.M. (Wendy) Schrama
*Personen-, familie- en jeugdrecht,
vanwege Stichting Personen-,
Familie- en Jeugdrecht*

23 juni 2015

16.00 uur, dubbeloratie
prof.dr. H.B. (Heinrich) Winter
*Bestuurskunde, i.h.b. het
functioneren van het openbaar
bestuur*

prof.mr.dr. A.T. (Bert) Marseille
*Bestuurskunde, i.h.b. de
empirische bestudering van
het bestuursrecht*

MEDISCHE WETENSCHAPPEN

28 april 2015

prof.dr. I.J. (Igle Jan) de Jong
Urologie

26 mei 2015

prof.dr. J.A. (Ton) Lisman
*Experimentele chirurgie, i.h.b. de
pathofysiologie van trombose en
hemostase*

2 juni 2015

prof.dr. M. W.M. (Marcel) Post
*Revalidatiegeneeskunde, i.h.b.
revalidatie van mensen met
een dwarslaesie vanwege
de Dwarslaesie Organisatie
Nederland*

9 juni 2015

prof.dr. E.G. (Edwin) Winkel
*Speciële parodontologie, i.h.b.
halitose, vanwege Nederlandse
Vereniging voor Parodontologie*

30 juni 2015

prof.dr. P. (Paul) de Vos
Immuno-endocrinologie

WISKUNDE EN NATUUR- WETENSCHAPPEN

16 juni 2015 faculteit

prof.dr. M.A. (Maria Antonietta)
Loi
*Photophysics and Opto-
electronics*

30e jaargang
1e nummer/april 2015
ISSN 0921-1721

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalblad voor alle afgestudeerden en gepromoveerden van de Rijksuniversiteit Groningen, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. *Broerstraat 5* wil ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!

Redactieadres

Redactie Broerstraat 5
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 52 36
redactieB5@rug.nl

Internet

www.rug.nl/broerstraat5

Volg de RUG op

Redactie

Fenneke Colstee-Wieringa
Annemieke van der Kolk
Kim Millenaar
Josca Westerhof
Bert Wolfkamp

Hoofdredactie

Fenneke Colstee-Wieringa

Ontwerp en lay-out

In Ontwerp, Assen

Druk

Habo DaCosta, Vianen
Oplage 76.000

Adreswijzigingen

De RUG hecht veel waarde aan contact met oud-studenten. Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, dan kunt u zich wenden tot:

Alumnirelaties RUG
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 72
9700 AB Groningen
Telefoon (050) 363 30 61
alumni@rug.nl

Geschiedenis poolgebieden

De poolgebieden staan volop in de belangstelling. Fysisch geograaf en archeoloog Louwrens Hacquebord deed decennia lang onderzoek naar de exploitatie ervan en zette daarmee het Arctisch Centrum van de RUG mondiaal op de kaart. Hoewel emeritus hoogleraar sinds 2013, laten de polen hem nog niet los, getuige zijn twee meest recente boeken:

Geschiedenis van de Noordse Compagnie (1614-1642). Opkomst, bloei en ondergang, www.walburgpers.nl, € 29,50, gaat over het Nederlandse kartel voor de walvisvaart.

Wildernis, woongebied en wingewest. Een geschiedenis van de poolgebieden, www.atlascontact.nl, € 24,99, is een historisch reisverhaal met onderwerpen die variëren van de Tinuït (een prehistorische indianenstam) tot ontdekkingsreizigers en steenkoolwinning. Het gesprek hierover dat Wim Brands op 25 januari j.l. met hem had, is terug te zien op boeken.vpro.nl/televisie.html.

> www.rug.nl/inbeeld-hacquebord

Verborgene Verhalen waarom archeologen bewaren

16 januari - september 2015

Geopend dinsdag t/m zondag
van 13-17 uur m.u.v. feestdagen

Universiteitsmuseum
Groningen
Museum voor mens,
natuur en wetenschap

Oude Kijk in 't Jatstraat 7a
9712 EA Groningen
T 050 36 35 083
E universiteitsmuseum@rug.nl

www.rug.nl/museum

Like us on facebook!
www.facebook.com/universiteitswinkel

rijksuniversiteit
groningen

Universiteitswinkel

Mooie Delftsblauwe replica
van het Academiegebouw

Alumniprijs
€ 39,95

Leuke koffiemok voorzien
van RUG logo

Alumniprijs
€ 4,95

Wijnglas met RUG wapen

Alumniprijs
€ 3,45

Bestel via onze
webshop:
[www.rug.nl/
winkel](http://www.rug.nl/winkel)

Universiteitswinkel
Oude Kijk in 't Jatstraat 39
www.rug.nl/winkel

Bestellen
T (050) 363 27 00
F (050) 363 72 00
E universiteitswinkel@rug.nl

www.rug.nl/winkel

Uw studententijd herbeleven en genieten in hartje Groningen?

Boek nu een drie daags
weekendarrangement en beleef
Groningen zoals u dat vroeger
ook heeft gedaan en verblijf in
hartje centrum in het University
Hotel Groningen.

€ 79,50
per persoon

Het arrangement

- 2x overnachting op een comfortabele kamer
- 2x ontbijtbuffet

Op basis van een tweepersoons-
kamer, toeslag één persoon 17,50
p.p.p.n.

Boek nu extra voordelig!

Boek nu met de speciale inlogcode en maak
gebruik van dit voordelige arrangement.
Ga naar online reserveren en dan naar boeken
met toegangscode (rechts bovenin het scherm)
en gebruik de code: *Alumni*

rijksuniversiteit
groningen
university hotel

Kleine Kromme Elleboog 7-b
9712 BS Groningen
t (+31) (0)50 - 3113424
e hotel@rug.nl
www.universityhotel.nl

De studie godgeleerdheid eindigt voor de ene alumna waarschijnlijk als predikant met een doctorsgraad, de andere reisde er al de hele wereld mee rond om een boek te schrijven over het Koninklijk Concertgebouw-orkest.

TEKST >
ELLIS ELLENBROEK
 FOTO(L) >
ANNELIES BARENDRECHT
 FOTO(R) >
LONA AALDERS

JACOBINE GELDERLOOS (29)

STUDIE > godgeleerdheid van 2004 – 2012, inclusief researchmaster religie en cultuur

IS > promovenda Protestantse Theologische Universiteit

HUISHOUDEN > getrouwd met Jeroen (41); dochter Veerle (1,5)

HUIS > jaren-zestigflat aan de westrand van Groningen

BRUTO MAANDSALARIS > 2173,60 euro

'Ik ben twee jaar theologisch medewerker in de Pepergasthuiskerk geweest. En ik ga soms voor, als ik gevraagd word, maar ik ben nog geen predikant. De sacramenten mag ik niet doen. Geen avondmaal, niet dopen. Ik heb ook nog niet op de kansel gestaan, maar doe vaak vespers, achter de tafel of een lezenaar. Er zijn dominees die sowieso liever niet op de preekstoel staan, omdat ze niet zo hoog boven de gemeente willen uittoeren. Zelf heb daar niet zo'n uitgesproken mening over, ik pas me aan aan de liturgische stijl van de gemeente. Ik riep toen ik godgeleerdheid ging studeren: "Ik word geen predikant, ik heb geen zin in die eindeloze kerkenraadvergaderingen." Maar toch, van lieverlee... Ik raakte betrokken bij het studentenpastoraat. En ik miste iets tijdens de studie. We leerden Bijbelse teksten in de grondtaal lezen, vertalen en interpreteren, maar de vertaalslag naar het heden ontbrak. Dat doe je wél binnen de predikantsmaster. Van roeping zou ik niet willen spreken. Ik hoef de mensen niet zo nodig iets te vertellen. Misschien ben ik daar niet bevindelijk genoeg voor. Ik heb niet het gevoel dat God mij heeft uitgekozen om predikant te worden. Ik heb wel een voorliefde voor liturgie. De combinatie van woorden en teksten uit de Bijbel, gedichten, muziek en gebeden, dat is toch een andere manier van praten. Maar eerst mijn proefschrift. Sinds februari 2012 onderzoek ik aan de Protestantse Theologische Universiteit in Groningen hoe geloofsgemeenschappen kunnen bijdragen aan de leefbaarheid van het platteland. Ik volg een protestantse gemeente in Groningen en één in Brabant. Welke rol spelen de gemeentes in de dorpen, welke activiteiten ontplooiën ze, hoe verhouden ze zich tot leefbaarheidsvraagstukken? Mijn opdrachtgever is de Maatschappij van Welstand, ooit opgericht om het protestantse leven in Brabant te ondersteunen. Zij hopen op aanbevelingen waardoor de protestantse kerk, in het Zuiden toch minder groot dan in het Noorden, overeind kan blijven.'

JUDITH VAN DER WEL (30)

STUDIE > van 2002 tot 2011 bachelors psychologie en theologie in Groningen en researchmaster religiestudies aan Universiteit van Amsterdam

IS > zzp'er en auteur boek *Stemmen* > www.judithvanderwel.nl

HUISHOUDEN > alleen

HUIS > appartement Amsterdam-West

INKOMEN > 1100 euro bruto per maand tijdens schrijven boek, reisde daarbij gratis de wereld rond

'Ik sta sinds kort als zzp'er ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Ik wil graag blijven schrijven, lezingen geven en lesgeven. Ik ben op zoek naar nieuwe klussen. Die kunnen over van alles gaan. Over muziek of over gedichten. Of over jodendom, daar ben ik op afgestudeerd. Met Querido praat ik ook over een tweede boek, dat waarschijnlijk een joodse familiegeschiedenis behandelt. *Stemmen* is in januari verschenen in Nederland, en komt in maart uit in België. Ik ging uit mijn dak toen ik hoorde dat ik mee mocht met de wereldtournee van het 125-jarig Koninklijk Concertgebouworkest in 2013 om een boek te schrijven over hoe zo'n toporkest werkt. Waarom ze mij vroegen te solliciteren? Mijn opdrachtgevers, het orkest en het Vlaams-Nederlands Huis deBuren, wilden een niet-musicus meesturen, iemand met een frisse blik, die ook in staat was de processen in zo'n groep te doorgronden. De directeur van deBuren, een instelling om de culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland te bevorderen, wist dat ik kon schrijven. In 2010 had ik een schrijfwedstrijd gewonnen met een brief aan Multatuli. Sindsdien gaven ze mij steeds opdrachten. Ik ging voor hen naar congressen en schreef een essay over de reis naar Indonesië, die ik met die brief had gewonnen. Na mijn afstuderen heb ik ook nog drie jaar jodendom gedoceerd aan de RUG. Australië, China, Zuid-Amerika, Zuid-Afrika. De reis met het orkest was geweldig. Mijn hele ritme ging eraan van vliegen en eten op de gekste tijden. Maar ik kreeg er ook veel energie van. Door de energie van die musici. En door de ongelooflijk mooie muziek. De ondertitel van het boek is: het geheim van het Koninklijk Concertgebouworkest. Er is natuurlijk niet één geheim, maar een van de belangrijkste geheimen is dat de musici allemaal enorm goed in staat zijn hun eigen ego los te laten en te doen wat het beste is voor het orkest, omwille van de muziek.'